

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра міжнародної економіки

ДО ЗАХИСТУ
ДОПУЩЕНО
Завідувач кафедри
Войтко Сергій
Васильович
«14» червня 2023 р.

Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
за освітньо-професійною програмою «Міжнародна Економіка»
спеціальності «051 Економіка»
на тему: «Трансформація регулювання митно-тарифної системи в умовах
євроінтеграції »

Виконала:

студентка IV курсу, групи УС-91
Жук Олеся Андріївна

Керівник:

Доцент, к.е.н.,
Савченко Сергій Миколайович

Рецензент:

к.е.н., доцент,
Писаренко Наталія Леонідівна

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.

Студентка _____

Київ – 2023

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра міжнародної економіки

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 051 Економіка

Освітньо-професійна програма Міжнародна Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сергій ВОЙТКО

« ____ » _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу студентці
Жук Олесі Андріївні**

1. Тема роботи: «Трансформація регулювання митно-тарифної системи
умовах євроінтеграції»

керівник роботи : Савченко Сергій Миколайович, Доцент, к.е.н.,
затверджені наказом по університету від «31» травня 2023 р. №2077

2. Строк подання студентом роботи: 14 червня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: статистичні дані Державної служби статистики
України, наукові праці, книги та інші електронні джерела.

4. Зміст дипломної роботи:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1 Сутність митно-тарифної системи

1.2 Організаційні засади побудови митно-тарифної системи України

1.3 Особливості регулювання митно-тарифної системи України

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1 Оцінка функціонування митно-тарифної системи України

2.2 Фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України

2.3 Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливості його адаптації в Україні

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Шляхи адаптації зарубіжного досвіду регулювання митно-тарифної системи до національного середовища.

3.2 Пропозиції щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції

3.3 Обґрунтування запропонованих заходів щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація дипломної роботи.

6. Консультація розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: «19» жовтня 2022 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
-------	---	-------------------------------	----------

Продовження табл.

1.	Закріплення студента за науковим керівником дипломної роботи	01.09.2022-20.09.2022	Виконано
2.	Вибір теми дипломної роботи та затвердження її на засіданні кафедри	21.09.2022-18.10.2022	Виконано
3.	Розробка змісту дипломної роботи та видача завдання керівником	18.10.2022-31.10.2022	Виконано
4.	Підписання завідувачем кафедри листа «Завдання на дипломну роботу студенту»	01.11.2022-03.11.2022	Виконано
5.	Підбір літератури за темою дипломної роботи та її аналіз	03.11.2022-30.11.2022	Виконано
6.	Підготовка теоретичного розділу та погодження його змісту з керівником дипломної роботи	31.12.2022	Виконано
7.	Проведення аналізу об'єкта економічного дослідження	01.01.2023-28.02.2023	Виконано
8.	Узагальнення результатів аналізу та виявлення невикористаних резервів у діяльності досліджуваного об'єкту	01.03.2023-15.03.2023	Виконано
9.	Завершення підготовки другого розділу	20.03.2023	Виконано
10.	Розробка та обґрунтування удосконалень, які є основою третього, рекомендаційного розділу	21.03.2023-20.04.2023	Виконано
11.	Узагальнення отриманих наукових результатів всієї роботи на підготовка загальних висновків	21.04.2023-27.04.2023	Виконано
12.	Оформлення дипломної роботи та перевірка її науковим керівником	28.04.2023-15.05.2023	Виконано
13.	Доопрацювання дипломної роботи задля усунення виявлених керівником недоліків	16.05.2023-22.05.2023	Виконано
14.	Проведення попереднього захисту та оформлення відгуку науковим керівником	23.05.2023-25.05.2023	Виконано

Продовження табл.

15.	Подання дипломної роботи на перевірку на плагіат і проходження норм контролю	До 31.05.2023	Виконано
16.	Надання дипломної роботи рецензенту. Підготовка рецензентом офіційної рецензії за встановленим зразком	28.05.2023-31.05.2023	Виконано
17.	Підготовка доповіді та наочних матеріалів до захисту	01.06.2023-05.06.2023	Виконано
18.	Захист дипломної роботи перед ЕК	згідно із затвердженим графіком	

Студентка_____ Олеся ЖУК

Керівник роботи _____ Сергій САВЧЕНКО

РЕФЕРАТ

Дипломна робота на тему «Трансформація регулювання митно-тарифної системи умовах євроінтеграції» містить: 83 сторінки, 8 таблиць, 6 рисунків. Перелік посилань враховує 51 найменування.

Мета дипломної роботи полягає у обґрунтуванні перспектив підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України.

Об'єкт дослідження: процес регулювання митно-тарифної системи України.

Предмет дослідження: теоретико-організаційні та методичні засади системи регулювання митно-тарифної системи України.

Методи дослідження: Для досягнення виконання мети та задачі дипломної роботи було використано такі методи: узагальнення та систематизування інформації, абстрагування, аналізу, синтезу, аналітичний та схематичний, метод логічного узагальнення систематизації, арифметичного підрахунку та моделювання.

Отримані результати та їх новизна: Проаналізовано фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України. Розроблені рекомендації та пропозиції щодо заходів трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції.

Рекомендації щодо використання результатів: Отримані результати дослідження дипломної роботи можуть бути корисними для урядових органів, наукових установ, підприємств та всіх зацікавлених сторін, що займаються проблематикою митного регулювання. Отримані висновки та рекомендації можуть стати підґрунтям для подальших реформ та поліпшення митно-тарифної системи України з метою забезпечення стабільного розвитку економіки та впровадження принципів відкритості та конкурентоспроможності у міжнародному співробітництві.

Перелік ключових слів (словосполучень): мито, тариф, митно-тарифне регулювання, митно-тарифна система, євроінтеграція.

ABSTRACT

The thesis on "Transformation of customs and tariff system regulation in the context of European integration" contains: 83 pages, 8 tables, 6 figures. The list of references includes 51 items.

The purpose of the thesis is to substantiate the prospects for improving the efficiency of regulation of the customs and tariff system of Ukraine.

Object of research: the process of regulating the customs and tariff system of Ukraine.

Subject of research: theoretical-organizational and methodological foundations of the system of regulation of the customs and tariff system of Ukraine.

Research methods: To achieve the goal and objectives of the thesis, the following methods were used: generalization and systematization of information, abstraction, analysis, synthesis, analytical and schematic, method of logical generalization of systematization, arithmetic calculation and modeling.

Results obtained and their novelty: The factors influencing the efficiency of regulation of the customs and tariff system of Ukraine are analyzed. Recommendations and proposals for measures to transform the regulation of the customs and tariff system of Ukraine in the context of European integration are developed.

Recommendations for the use of work results. The results of this thesis research may be useful for government agencies, scientific institutions, enterprises and all stakeholders involved in customs regulation. The conclusions and recommendations obtained can serve as a basis for further reforms and improvement of the customs and tariff system of Ukraine in order to ensure stable economic development and implementation of the principles of openness and competitiveness in international cooperation.

List of keywords (phrases): duty, tariff, customs and tariff regulation, customs and tariff system, European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	11
1.1 Сутність митно-тарифної системи	11
1.2 Організаційні засади побудови митно-тарифної системи України.....	21
1.3 Особливості регулювання митно-тарифної системи України.....	28
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ 2 . АНАЛІЗ СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	38
2.1. Оцінка функціонування митно-тарифної системи України.....	38
2.2. Фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України.....	47
2.3. Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливості його адаптації в Україні	53
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	60
3.1 Шляхи адаптації зарубіжного досвіду регулювання митно-тарифної системи до національного середовища.....	60
3.2 Пропозиції щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції	62
3.3 Обґрунтування запропонованих заходів щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції ...	67
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Проблема регулювання митно-тарифної системи України особливо актуалізуються після підписання Україною угоди про асоціацію з ЄС. Прискорення процесів євроінтеграції призводить до збільшення конкуренції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках, а також до зростання вимог до якості товарів і послуг. Це спонукає вітчизняні підприємства постійно розвивати свій стратегічний потенціал, шукати ефективні способи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності і шукати альтернативні шляхи міжнародної торгівлі. Водночас, розвиток міжнародної торгівлі в умовах сьогодення в певній мірі гальмується всесвітньою пандемією та воєнним станом в Україні й пов'язаними з нею обмеженнями.

Розв'язання зазначеної проблеми потребує розробки нових рішень теоретичного та прикладного характеру, спрямованих на підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України.

Зазначене зумовило вибір напрямку даного дослідження та окреслило його мету, яка полягає в обґрунтуванні перспектив підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України.

Проблематикою розвитку регулювання митно-тарифної системи України займається ряд вчених, серед яких Безрукова Н.В., Бестужева С.В., Глушаченко Н.А., Дроздова Г. М., Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Батанова Т.В. та багато інших.

Задля досягнення окресленої мети в роботі поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- уточнити сутність митно-тарифної системи;
- узагальнити організаційні засади побудови митно-тарифної системи України;
- виокремити особливості регулювання митно-тарифної системи України;
- здійснити оцінку функціонування митно-тарифної системи України;

-дослідити фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України;

- систематизувати зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливості його адаптації в Україні;

- розробити шляхи адаптації зарубіжного досвіду регулювання митно-тарифної системи до національного середовища;

- обґрунтувати пропозиції щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції;

- навести обґрунтування запропонованих заходів щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є процес регулювання митно-тарифної системи України.

Предметом дослідження є теоретико-організаційні та методичні засади системи регулювання митно-тарифної системи України.

В роботі використано загальнонаукові та специфічні методи дослідження: аналіз, синтез, логічне узагальнення, систематизація, арифметичний підрахунок, математичне моделювання тощо.

Інформаційною базою дослідження виступають законодавчі акти, учбові та наукові матеріали, періодичні видання, присвячені актуальним питанням регулювання митно-тарифної системи України.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування розробок в прикладній діяльності вітчизняних підприємств з метою підвищення ефективності їх міжнародної економічної діяльності.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1 Сутність митно-тарифної системи

Митна система України пройшла декілька етапів свого розвитку і реформування. Після розпаду СРСР на початку 1991 року на території незалежної української держави з 118 митниць, які функціонували в Радянському Союзі, залишилося 25 митниць [12].

Організаційна структура радянської митної системи передбачала таку управлінську вертикаль: Головне управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР, республіканські і регіональні митниці, а також митниці, що відповідало політиці монополії у зовнішній торгівлі країни.

Історія митної служби України бере свій початок від прийняття Закону України «Про митну справу в Українській РСР», який вступив в силу 25.06.1991 (сьогодні цей день в Україні вважається Днем митної служби). Цікавим є той факт, що це сталося за місяць до проголошення незалежності України. Основним досягненням даного нормативного акту стало те, що з моменту його прийняття Україна отримала власну систему митних органів, загальне керівництво митною справою в Україні перейшло до Верховної Ради УРСР і Кабінету міністрів УРСР, а митні органи були виведені з підпорядкування союзних митних органів.

Також знаменним в розвитку митної системи України є факт створення Державного митного комітету України 11 грудня 1991 року і твердження Митного кодексу України 12.12.1991, який вступив в силу з 01.01.1992.

З цього моменту митну систему України становили: Державний митний комітет України (з 2000 р - Митна служба України), регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління, організації, установи і навчальні заклади.

На сьогоднішній день, Державна митна служба є центральним органом виконавчої влади. Функції з митної справи виконуються регіональними

митницями, митницями, спеціалізованими митними управліннями та організаціями, які формуються згідно з установленим порядком. Держмитслужба є правонаступником розпущеного Державного митного комітету України щодо його зобов'язань, прав і обов'язків[44].

На сьогодні функції Державної митної служби істотно розширилися. Але слід зазначити те, що зазначеним Положенням не передбачено розширення прав даної служби, які могли б забезпечити більш ефективне виконання функціональних обов'язків. Єдине, що додалося до існуючого правового статусу служби - право укладати меморандуми з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою удосконалення митного контролю. В іншому права служби зафіксовані в тому ж обсязі.

Відповідно до нового Положення, істотно змінено порядок призначення голови Державної митної служби. Раніше він призначався на посаду та звільняється з неї Президентом України в установленому законодавством порядку. Тепер же голова призначається на посаду і звільняється з неї Кабінетом Міністрів України за поданням прем'єр-міністра України. А пропозиції щодо призначення кандидатури на зазначену посаду або звільнення з неї прем'єр-міністру вносить міністр фінансів. Зазнав змін і механізм призначення заступників голови. Згідно з Указом Президента № 1022/2000 від 24 серпня 2000 року, вони також призначалися і звільнялися з посад Президентом України за поданням прем'єр-міністра України. А згідно з новим Положенням, призначенням і звільненням вказаних осіб буде займатися КМУ за поданням прем'єр-міністра, враховуючи при цьому пропозиції міністра фінансів. Але слід зазначити, що відповідно до Митного кодексу України керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, яким і є Державна митна служба України, призначає і звільняє з посади Президент України, в порядку, встановленому Конституцією України. Якщо ж звернутися до Основного Закону, то відповідно до статті 116, однією з функцій КМУ є призначення на посади та звільнення з них керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету

Міністрів України за поданням прем'єр-міністра України. На жаль, ці зміни до Митного кодексу України внесено не було [2].

Крім того, значно розширено функціональні обов'язки голови Державної митної служби - тепер саме він буде визначати пріоритети і стратегічні напрями роботи Служби, подавати міністру фінансів звіти про результати її діяльності, приймати рішення щодо розподілу бюджетних коштів, розпорядником яких є Державна митна служба. Також він буде подавати міністру фінансів розроблені Службою проекти законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів для розгляду КМУ. Крім того, голова Служби формуватиме Вищу атестаційну комісію і вирішувати державні питання про присвоєння спеціальних звань і державних нагород. Ще визначено, що тепер голова Державної митної служби не несе персональної відповідальності перед Президентом, він відповідає лише перед КМУ.

Також варто звернути увагу на вимогу щодо узгодження проектів нормативно-правових актів Служби з міністром фінансів, що викликає цікавість. Згідно з положенням, прийняті рішення Служби стають обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями. Раніше передбачалося, що такі рішення будуть обов'язковими лише у випадках, передбачених законодавством.

Крім того, в новому Положенні визначено, що структуру Служби тепер буде стверджувати міністр фінансів, а не голова за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

Отже, згідно з новим Положенням, істотно розширені функціональні обов'язки Державної митної служби України, що дозволить вдосконалити систему митного контролю, митного оформлення товарів та інших предметів, а також контроль за виконанням законодавства України в сфері митної справи.

Митне податково-тарифне регулювання є основною складовою фінансово-економічного механізму для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Це досягається шляхом встановлення державою експортних і

імпортних митних податків і зборів. Митні податки і мито відрізняються від спеціальних стимулюючих заходів не лише своєю організаційною системою, але й універсальністю дії. Результати застосування митних податків і мита можуть мати різні наслідки: залежно від обставин вони можуть стимулювати експорт, імпорт або споживання, а також захищати внутрішнє виробництво. У сучасній економіці мито виступає головним інструментом для регулювання зовнішньої торгівлі через свою універсальність і ефективність. Розглянемо цей інструмент докладніше.

Основою митного регулювання в кожній країні є митний кодекс, який ухвалюється законодавчими органами. У цьому документі визначаються загальні завдання і принципи митного оподаткування, структура, статус і функції митних органів, а також порядок функціонування митного контрольного і фіскального механізмів[11].

Вважається загальноприйнятим, що митне оподаткування є одним з найбільш ефективних адміністративних інструментів для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Основним засобом митного оподаткування є митні збори, які стягуються митними органами при перетині товарів через державний кордон. Формально мито є одним з видів платежів, який сплачується при здійсненні митного контролю.

Проте, важливо зазначити, що до цього часу правова сутність цього платежу залишається не уточненою. У галузі досліджень цієї проблематики вченими було розроблено два основних підходи, які набули широкого поширення: одні вважають мито різновидом податку, тоді як інші більш нахилені розглядати його як збір. На нашу думку, найбільш обґрунтованим підходом є той, за яким мито займає особливе місце в системі оподаткування.

При розгляді правової сутності мита необхідно враховувати його особливості, які поєднують ознаки як податку, так і збору. Взаємодія цих характеристик визначає особливе становлення мита в рамках загального фінансово-економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Мито ґрунтується на системі митних тарифів, які складаються з різних

ставок митних зборів, що застосовуються до товарів, що ввозяться на митну територію країни (імпортний митний тариф) або вивозяться з неї (експортний митний тариф). У економічній літературі термін "митний тариф" часто використовується в широкому розумінні – як інструмент зовнішньоторговельної політики, а також як конкретна ставка мита. [21].

Митні тарифи є традиційним інструментом регулювання зовнішньої торгівлі, і вони вважаються одними з найважливіших засобів торговельної політики та державного регулювання внутрішнього ринку країни у контексті взаємодії з зовнішнім ринком. Вони дозволяють захищати інтереси національних виробників від іноземної конкуренції та стимулювати розвиток окремих секторів національної економіки. В сучасних умовах митні тарифи, встановлені відповідно до законодавства окремих країн, ґрунтуються не лише на національних правових актах, а й на системі міжнародних нормативно-правових документів.

Оскільки митні тарифи безпосередньо встановлюють ставки мита, це має прямий вплив на ціни імпортованих товарів. Цей вплив в свою чергу відображається на рівні внутрішніх цін в країні, що має значення для діяльності підприємств, структури споживання та інших ключових показників соціально-економічного розвитку. Таким чином, митні тарифи розглядаються як один з найважливіших інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі і загалом економічного розвитку країни.

Митний тариф виконує важливу фіскальну функцію, історично використовувався для збирання митних зборів в першу чергу з фіскальних мотивів.

Однак у сучасній митній політиці фіскальні мотиви поступово замінюються інтересами комплексного розвитку країни та створення стимулів для довгострокових пріоритетів у розвитку національної економіки. Це призводить до посилення регулюючої ролі митного тарифу.

У сучасній економіці, особливо під час гострої світової економічної кризи, можна виявити дві протилежні тенденції. З одного боку, на фоні

загострення ринкової нестабільності та соціально-економічних проблем у багатьох країнах спостерігається зменшення значення тарифного регулювання зовнішньої торгівлі шляхом заміни його частково нетарифними бар'єрами, такими як технічні та санітарні стандарти, імпорتنі квоти, добровільні експортні обмеження на основі неформальних угод тощо. Ця політика отримала назву "новий протекціонізм". З іншого боку, глобальна міжнародна організація з правил міжнародної торгівлі - Світова організація торгівлі (СОТ), нащадок Генеральної угоди про тарифи й торгівлю (ГАТТ), виступає впливовим противником таких обмежень. Ця організація, яка включає більшість країн світу, систематично застосовує політику, в якій митні тарифи вважаються основним і універсальним інструментом регулювання зовнішньої торгівлі в умовах відкритої ринкової економіки. [3].

Митний тариф виступаючи як засіб політики захисту захист національних виробників, також відіграє значну роль у зовнішній сфері. Поза своєю прямою економічною функцією внутрішнього регулювання, митний тариф виконує ще одну важливу роль - він може слугувати як непрямий засіб тиску на інші країни з метою зміни та пом'якшення їх зовнішньоторговельної політики.

Переваги митно-тарифного регулювання як універсального методу управління соціально-економічним розвитком також пояснюються його властивою стимулюючою функцією. Міжнародний досвід свідчить, що тарифна політика не лише є засобом захисту і підтримки національних виробників, але й ефективним інструментом, який дозволяє цілеспрямовано стимулювати імпорт товарів, необхідних для розвитку певних галузей економіки. Для досягнення цієї мети використовуються різні інструменти, такі як встановлення митних пільг, що поширюються на всі види товарів і всіх господарських суб'єктів, що діють в рамках спеціальних митних режимів (зазвичай такі пільги спрямовані на стимулювання внутрішнього виробництва), або встановлення різних митних ставок на окремі види товарів, що сприяють їх імпорту і, таким чином, служать інтересам розвитку певних

секторів і галузей національної економіки.

На підставі зведеного світового досвіду, можна виокремити ряд основних функцій, які виконує митний тариф у контексті регулювання зовнішньої торгівлі. До їх числа відносяться [15]:

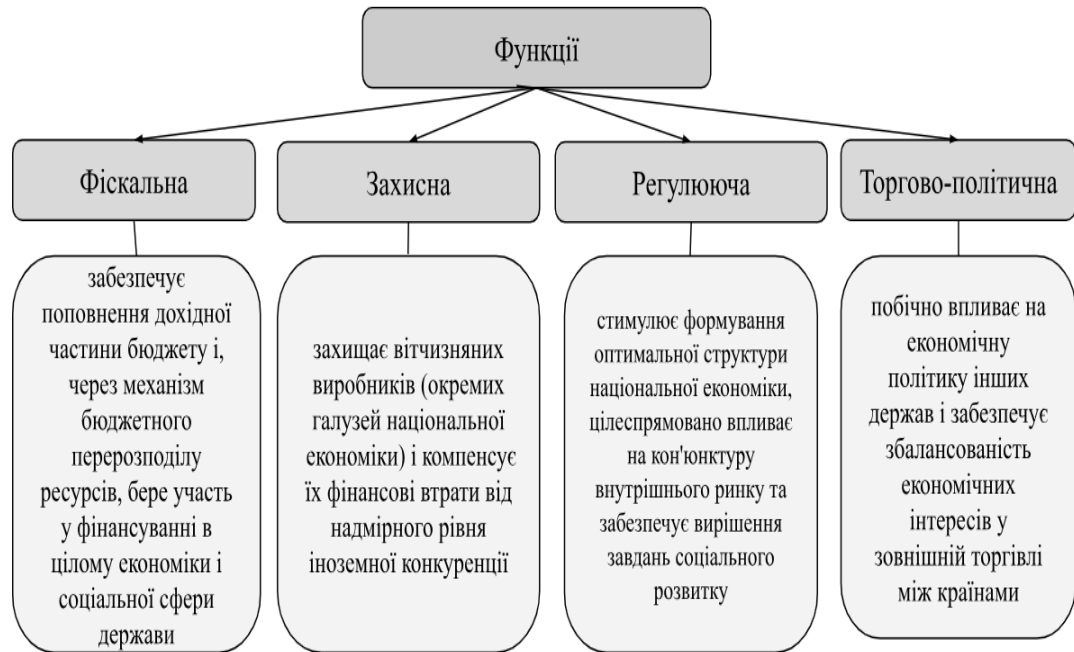

Рисунок 1.1 – Основні функції митного тарифу

Таким способом, в сучасних умовах митний тариф відіграє головну роль як основний інструмент торгової політики та регулювання внутрішнього ринку товарів, оскільки він має прямий зв'язок з глобальним ринком.

Одним із важливих аспектів митно-тарифної політики, який має значення як у теорії, так і на практиці, є методологія встановлення рівня митних зборів. З урахуванням багатогранності та специфіки впливу митного тарифу на зовнішньоторговельні відносини та економічний розвиток країни в цілому, необхідний обережний підхід до визначення рівня митних ставок. Прийняття рішень щодо цього завдання вимагає розгляду всіх можливих економічних і соціальних наслідків.

Як зазначено раніше, основою ввізного та вивізного мита є світові та

національні ціни. Тому зміни, що відбуваються в національній економіці та на світовому ринку, вимагають перегляду національної тарифної системи та всього економічного механізму регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Ці зміни можуть бути реалізовані шляхом реформування всієї системи митних зборів або шляхом загального або часткового коригування тарифних ставок на конкретні види товарів та товарні групи. При цьому важливо враховувати не лише існуючі витрати та ціни, але й тенденції їх змін, а також пріоритети та принципи зовнішньоекономічної політики держави.

У загальному вигляді система митних зборів а особливо діючого мита, повинна бути побудована з урахуванням, принаймні, таких факторів: динаміки змін та рівня міжнародних витрат; динаміки змін та рівня національних витрат; динаміка змін курсу національної валюти [7].

Методологія формування митних зборів та модель їх розрахунку мають враховувати всі зазначені фактори, а також систему їх взаємодії. У цьому контексті існують різні підходи до встановлення тарифів.

Засновуючись на сучасній практиці митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі, можна виділити два основні підходи до встановлення рівня митних зборів. Згідно з першим підходом, величина мита визначається як фіксована сума, що стягується за кожен одиницю виміру товару (наприклад, вагу, обсяг або площу), незалежно від кількості товару.

Другий підхід до встановлення мита базується на декларованій або спеціально розрахованій вартості товару, і у цьому випадку мито встановлюється у відсотках від цієї вартості.

Крім двох основних методів встановлення мита, на практиці також застосовується комбінований підхід, де митний орган має право самостійно обирати між різними формами розрахунку мита, прикладаючи їх безпосередньо до товару. У такому випадку використовуються дві ставки, і вибирається та, яка призводить до більшої суми мита.

Різні митні збори, які не мають будь-якого внутрішнього податкового аналога (в тому числі збори за митне оформлення, зберігання, митний супровід, а

також реєстраційний збір на імпорتنі транспортні засоби та інші збори), спеціальні податки, додаткові мита, що вводяться з метою поповнення бюджету держави або захисту національного виробництва.

В рамках фінансово-економічного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності, крім тарифного регулювання, велике значення має система спеціальних податків, зокрема податок на додану вартість і акциз. Ці податки, разом з митом, є важливими інструментами управління зовнішньоекономічною діяльністю, і вони входять до складу єдиного фінансово-економічного механізму, який формується з урахуванням внутрішніх умов розвитку економіки та зовнішніх факторів.

Основу визначення рівня спеціального оподаткування зовнішньоекономічної діяльності становлять ті ж фактори, що й для встановлення митних тарифів. Ці фактори включають динаміку існуючих цінових співвідношень на світовому ринку, пріоритети та цілі загальної стратегії держави та її зовнішньоторговельної політики, а також балансові розрахунки щодо ресурсів, необхідних для задоволення потреб державного бюджету.

У світовій практиці, зазвичай, країни-експортери не оподатковують експортовані товари податком на додану вартість (ПДВ) і акцизом, з метою забезпечення їх вищої конкурентоспроможності на міжнародному ринку, хоча існують винятки. У разі імпорту товарів, з метою забезпечення рівної конкурентоспроможності імпортованих товарів порівняно з вітчизняними, всі країни оподатковують імпортні товари ПДВ за ставками, які застосовуються до внутрішньої продукції. При цьому, крім національних умов, враховуються також міжнародні зобов'язання держави. У окремих випадках, наприклад, для стимулювання імпорту високотехнологічної або соціально важливої продукції, якої немає аналогів в країні, імпортні товари можуть бути звільнені від ПДВ.

Акциз, як форма непрямого податку, більше залежить від національних умов, ніж мито та податок на додану вартість (ПДВ), оскільки він має

відігравати соціальну функцію. Міжнародні зобов'язання відіграють меншу роль у встановленні ставок акцизу. Зазвичай, міжнародні договори та зобов'язання перед торговельними партнерами не накладають жорстких обмежень у цій сфері. Ця особливість акцизів визначає відносну ступінь самостійності держави при визначенні переліку товарів, на які накладається акциз, а також при встановленні ставок оподаткування акцизом.

На практиці часто використовують поєднання тарифних і нетарифних методів регулювання. Наприклад, в розвинених країнах деякі види продукції, що підпадають під квоту, можуть бути обкладені низькими митами, а для продукції, що перевищує обсяг квоти, застосовуються консолідовані тарифи. Консолідовані тарифи складаються з базової ставки мита плюс додаткові нетарифні обмеження. Варто відзначити, що тарифні квоти теоретично не обмежують імпорт і не дискримінують експортерів у відношенні можливих обсягів торгівлі. [12].

Загальний висновок щодо податково-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності базується на наявних дослідженнях і показує різноманітність цілей і завдань такого регулювання. Митна політика держави може виконувати роль захисту вітчизняних виробників, стимулювання конкуренції, вирішення соціальних проблем, забезпечення державних доходів та виконання інших соціально-економічних функцій, в залежності від ситуації. Фінансово-економічний механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності несе велике навантаження, оскільки вирішення різноманітних завдань може бути протиріччям одне до одного. Проблема відсутності належного теоретичного дослідження і неузгодженості митно-тарифної та податкової політики також є важливим аспектом. Важливо розглядати митні платежі в контексті внутрішніх податків, забезпечуючи оптимізацію і структуру податків в цілому.

У зв'язку з цим, для об'єктивного аналізу та оцінки ефективності механізму фінансово-економічного регулювання зовнішньої торгівлі та розробки заходів щодо його вдосконалення, необхідно враховувати широкий

спектр соціально-політичних, економічних і фінансових факторів. При цьому такий аналіз потребує застосування наукових методів дослідження, а щоб досягти цілісного розуміння, необхідно використовувати комплексний системний підхід.

1.2 Організаційні засади побудови митно-тарифної системи України

Апарат Державної митної служби складається з: організаційно-розпорядчого департаменту, відділу прес-служби та взаємодії з громадськістю, юридичного департаменту, управління внутрішнього аудиту, департаменту по роботі з персоналом, відділу охорони державної таємниці та технічного захисту, департаменту митних платежів, контролю митної вартості та митно-тарифного регулювання ЗЕД, управління нетарифного регулювання, департаменту митного аудиту та обліку осіб, департаменту організації митного контролю та оформлення, департаменту боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, департаменту адміністративно-господарської діяльності, департаменту бухгалтерського обліку, звітності та планово-фінансової роботи, департаменту міжнародної взаємодії, департаменту з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, департаменту профілювання митних ризиків, управління внутрішньої безпеки, відділу з питань запобігання та протидії корупції, управління запровадження міжнародної транзитної системи, відділу інформаційної безпеки.

Майже 20 років тому, в листопаді 1996 року, Указом Президента України здійснена кардинальна реорганізація митної системи, змінено принцип її структури і управління. Зокрема, на базі ліквідованого Державного митного комітету України створено Державну митну службу України як центральний орган виконавчої влади [39].

Пізніше, в 2012 році, Указом Президента, спрямованим на оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади, було створено Міністерство

доходів і зборів замість двох державних відомств: Державної податкової служби і Державної митної служби, які займалися збором податків і контролем над надходженнями до державного бюджету. Але вже в 2014 році міністерство ліквідували, а точніше - перейменували в Державну фіскальну службу, підпорядкувавши її Міністерству фінансів України. Новостворена служба об'єднала повноваження податкової служби, митниці і податкової міліції. До слова, на той період очікувалося відновлення розділених функцій податкового органу та митної служби.

Відзначимо: представники податкової, політики і експерти неодноразово заявляли про те, що сьогодні митної служби фактично не існує, оскільки її роль на протязі останніх років стала зводитися до захисту економічних інтересів держави та наповнення державного бюджету.

«Необхідність реформи викликана тим, що останнім часом система державного управління митною справою повністю зруйнована, а держава не проводить політику в митній сфері. Вже більше трьох років митниця є об'єктом експериментів і «реформ» [8]. На даний момент навіть відсутня посада заступника голови Державної фіскальної служби, відповідального за митну політику. У серпні 2015 року, запровадивши зміни до Положення про Державну фіскальну службу, Кабінет Міністрів України з тексту цього документа повністю виключив концепцію ведення державної митної справи.

Напередодні податкової реформи, яка так і не відбулася в очікуваному масштабі, про реорганізацію головного фіскального органу говорили багато, в тому числі йшлося про виділення з його складу митниці. І сьогодні на розгляді парламенту знаходиться законопроект № 3763 «Про Національну митній службі», поданий групою народних депутатів.

Автори законопроекту зазначають, що питання визначення системи центрального органу виконавчої влади, статус його територіальних органів, порядок і умови проходження служби в ньому повинні регулюватися спеціальним законом, а не кодифікованим нормативно-правовим актом. Крім того, цей принцип узгоджується з доктриною як національного законодавства,

так і Митного кодексу Європейського Союзу.

Так, митна служба безумовно повинна бути окремим інститутом. Маючи сухопутний кордон протяжністю понад п'ять тисяч кілометрів, перебуваючи в стані неоголошеної війни з країною, відрізок кордону з якої є найбільшим, прагнучи інтегруватися в Європейський Союз і поставивши амбітні завдання з реформування економіки, збільшення товарообігу, Україна просто повинна мати сильну митну службу, яка виконувала б не тільки фіскальну функцію. До тих пір, поки фіскальна функція буде превалювати в роботі митниці, ні про яке налагодженні діалогу з бізнесом, перетворенні митної служби в сервісну службу для бізнесу не буде йти мова в нашій країні, оскільки до митниці доводилися і продовжують доводитися Міністерством фінансів плани зборів надходжень в бюджет [11].

Законопроект передбачає встановлення на законодавчому рівні правових основ організації та діяльності Національної митної служби України, статус посадових осіб Національної митної служби України, а також порядок проходження служби.

Зокрема, систему Національної митної служби складають: апарат, територіальні органи, відокремлені структурні підрозділи територіальних органів Національної митної служби України; спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідні установи; спеціальні митні органи. Робота органу координується Кабінетом Міністрів України через керівника центрального органу виконавчої влади. Серед основних завдань, передбачених законопроектом, - забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, запобігання їх невиконання тощо.

Також до ведення цього органу автори законопроекту відносять верифікацію сертифікатів про походження товарів, обмін інформацією з митними органами інших країн, захист прав інтелектуальної власності, контроль над переміщенням валюти.

Примітно, що крім основних функцій, завдань, структури, порядку

проходження служби прописаний механізм застосування фізичної сили, спецзасобів та вогнепальної зброї.

Разом з тим представники влади, в тому числі і митних органів, скептично налаштовані на введення в дію даного законодавчого акту. Як аргумент називається збільшення штату співробітників, що суперечить курсу, взятого на оптимізацію адміністративних органів. Крім того, в цьому середовищі існує думка, що інтеграція митної та податкової служб в рамках єдиного органу, яка відбувається в даний момент, має ряд переваг. Більш того, існує позиція Міжнародного валютного фонду, згідно з якою митниця і податкова повинні входити в структуру єдиного органу. Проте за останній рік ніяких істотних поліпшень роботи як митниці, так і податкової бізнес не спостерігає [20].

Необхідно згадати, що, крім фіскальної функції, митниця також має відігравати важливу роль в системі органів безпеки держави, оскільки займається контролем кордону в частині переміщення товарів через неї. Крім того, від роботи митниці залежить імплементація Угоди про асоціацію і про всеосяжну зону вільної торгівлі з ЄС. Саме митниця може сприяти розвитку міжнародної торгівлі, адже від неї залежить простота, зручність і швидкість переміщення товарів через кордон країни. Законопроект про Національну митній службі дає можливість нарешті почати реформування митниці в правильному напрямку і закласти фундамент її розвитку як справжньої європейської митної служби, яка не тільки буде виконувати фіскальну функцію, але і займе своє місце в системі забезпечення безпеки держави і стане надійним партнером бізнесу в питаннях розвитку міжнародної торгівлі.

До слова, згідно з висновком Головного науково-експертного управління Верховної Ради України проект містить чимало положень, які дублюють норми чинного Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» та Митного кодексу України, і потребує суттєвого доопрацювання [4].

Для митних органів основним завданням є захист економічних інтересів держави. Виконання цього завдання неможливе без створення чітко

структурованої системи митних органів і їх необхідної кількості. Тому 1992 рік для розвитку митної системи України був найбільш результативним за кількістю знову створених митних органів. Це було обумовлено наступними причинами. Після проголошення незалежності в Україні залишилося 4650 км відкритої, з точки зору митного контролю, межі. Відсутність в країні системи внутрішніх митниць гальмувало процес активізації зовнішньоекономічної діяльності, тому за рік кількість митниць в Україні збільшилася вдвічі, а чисельність штату зросла на 65% [17].

Однак велика кількість митниць, митних постів і величезна штатна чисельність митних органів поставили під сумнів ефективність прямої управлінської вертикалі типу «центральный апарат - митниця».

Тому в 1994 році в системі управління митним справою в Україні відбулися істотні зміни. Кабінетом міністрів України було створено 8 територіальних управлінь, кожному з яких підкорили від 5 до 15 митниць. При цьому окремі митниці залишилися митницями прямого підпорядкування центральному апарату [8].

Система управління митними органами через територіальні митні управління мала ряд істотних недоліків, основним з яких було дублювання управлінських функцій, що і стало основною причиною наступного етапу реформування митної системи України. Так, у 2000 році Державний митний комітет Україна був реформований в Державну митну службу України, а територіальні митні управління - в регіональні митниці, при цьому регіональним митницям була передана функція безпосереднього здійснення митного контролю в зоні своєї діяльності.

Нова структура Державної митної служби України передбачала 10 регіональних митниць, 41 підпорядковану їм митницю і 6 митниць прямого підпорядкування.

У 2002 році в Україні був прийнятий новий Митний кодекс, який визначив нову структуру Митної служби України. Згідно з положеннями Митного кодексу Україна митна система складалася з Державної митної

служби України, митних органів та спеціалізованих митних установ і організацій.

Трирівнева управлінська вертикаль «центральный апарат – регіональна митниця - митниця» існувала в Україні до 2005 року.

Необхідно відзначити, що з 2005 року реформування митної системи здійснювалося практично щороку. При цьому іноді виникали ситуації, коли чергова реорганізація починалася ще до завершення попередньої, що, природно, не могло не відбиватися на ефективності та результативності роботи митниць.

Найчастіше перетворення управлінської вертикалі і перехід від дворівневої системи управління до трирівневої, і навпаки, призводили або до збільшення, або до зменшення кількості митниць в країні.

У структурі митної служби виникли спеціалізовані митниці: Енергетична і Інформаційна.

Позитивно на подальшу модернізацію митної адміністрації вплинула робота діагностичних центрів Всесвітньої митної організації, які в цей період здійснювали свою діяльність в Україні. В результаті проведення діагностики діяльності митної системи України було виявлено дублювання функцій і відповідальності в 23 підрозділах Державної митної служби України, встановлено відсутність чіткого узгодження і координації управління в окремих структурних підрозділах.

Системне реформування Державної митної служби України почалося в травні 2010 року. Відповідно до проведених реформами штатна чисельність митної служби скоротилася на 30%.

Концепція оптимізації структури митної системи України передбачала приведення структури митних органів у відповідність з адміністративно-територіального устрою України, а також зміна статусу існуючих митних органів. Задекларований очікуваний результат від проведення цього етапу реформування полягав в удосконаленні організації діяльності митних органів і розвитку кадрового потенціалу.

В результаті реорганізації в країні залишилося 27 митниць, по одній в кожній області України (24 області), митниця в Автономній республіці Крим і дві митниці в містах з особливим статусом, в Києві та Севастополі.

Митний кодекс України 2012 року дещо змінило структуру митних органів України. І з грудня 2012 року в митній системі України почалися кардинальні зміни [2].

Практика діяльності митних адміністрацій в різних країнах Європейського Союзу вказує на те, що підпорядкування митних органів того чи іншого державному органу залежить від домінування функціональних завдань, які ставляться перед державними органами в системі зовнішньоекономічної політики. В деяких країнах митні органи безпосередньо підпорядковані міністерствам зовнішньої торгівлі, міністерствам економіки, або міністерствам зовнішньоекономічних зв'язків. Але в більшості країн світу митні органи або підкоряються міністерству фінансів, або входять в нього як структурні підрозділи. При цьому основним аргументом побудови такої структури є необхідність контролю державним органом фінансових потоків, який визначає бюджетну політику держави, тобто фіскальні органи підкоряються органам фінансового контролю [9].

В Україні Державна митна служба була самостійним державним органом, який безпосередньо реалізовував митну політику держави. Однак її діяльність з 2011 року відповідно до законодавства України координувалася і контролювалася міністерством фінансів України. Такий стан системи митних органів цілком відповідало загальноприйнятій світовій практиці функціонування митних органів та положенням Customs Blueprints (Митних прототипів). Указом Президента України від 24 грудня 2012 року №726 / 2012 «Про деякі заходи оптимізації органів виконавчої влади» було створено нове міністерство - Міністерство доходів і зборів України, яке повинно було стати ключовим інструментом наповнення державного бюджету. Міністерство було створено шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України. Даний крок Глави держави

коментувався як необхідність створення урядової структури, яка мала б високий рівень відповідальності і змогла б сформувати нову політико-адміністративну реальність в системі виконавчої влади.

Згідно з доктриною Кабінету Міністрів України, головна мета створення Міністерства доходів і зборів - запобігання ухилень від сплати податків. Цьому сприяло і створення єдиної інформаційної бази платників податків двох служб, регулювання інвестиційного клімату та умов ведення бізнесу в державі.

З моменту проголошення незалежності України вперше керівник податкового органу став входити до складу Кабінету міністрів. Також в Україні вперше об'єдналися дві служби з дуже широкою мережею територіальних представництв і величезною штатної чисельністю понад 62 тис. співробітників, наділених широкими повноваженнями.

1.3 Особливості регулювання митно-тарифної системи України

На сьогоднішній день в Україні, для регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), використовуються як тарифні, так і нетарифні методи. Головні цілі цих заходів є досить прості - захист внутрішнього ринку та створення конкурентних умов для міжнародної торгівлі. Встановлення тарифних та нетарифних обмежень закріплено як у національному законодавстві країни, так і в міжнародних договорах та конвенціях. [9].

1. тарифне регулювання;

Тарифне регулювання відноситься до системи митних тарифів та мит, які застосовуються до товарів, що обіговуються в міжнародній торгівлі товарами, в залежності від їх класифікації. Тарифне регулювання може бути класифіковано залежно від мети його впровадження, а також методів нарахування митного тарифу (мита).

За методом нарахування митних тарифів, відповідно до статті 280 Митного кодексу України, митні тарифи поділяються на[8]:

- адвалорні (нараховуються у відсотках до митної вартості товарів, які

підлягають миту);

- специфічні (нараховуються визначеною сумою в гривнях за одиницю товару, залежно від кількості одиниць/ваги товарів, які підлягають миту);
- комбіновані, які поєднують обидва ці види митного обкладення.

Тарифи можна класифікувати в залежності від напрямку переміщення товарів та тимчасового критерію наступним чином:

1. ввізні тарифи: застосовуються при ввезенні (імпортуванні) товарів на митну територію України. Ця категорія тарифів описана у статті 272 Митного кодексу України та абзаці 1 частини 5 статті 280 Митного кодексу України [8];
2. вивізні тарифи: нараховуються на товари та інші предмети при їх вивезенні (експорті) за межі митної території України. Ці тарифи встановлюються окремими законодавчими актами України, згадані у статті 273 Митного кодексу України та частині 7 статті 280 Митного кодексу України [8];
3. сезонні тарифи: нараховуються на сільськогосподарську продукцію протягом певного періоду часу в рамках одного календарного року. Ця категорія тарифів описана в статті 274 Митного кодексу України та частині 8 статті 280 Митного кодексу України [8].

Ввізне мито, відповідно до Митного кодексу України, є диференційованою [8]:

- загальні ставки: стандартні тарифні ставки, що застосовуються без врахування будь-яких особливих умов чи винятків;
- преференційні ставки: ставки, які встановлюються відповідно до міжнародних договорів, які Україна уклала з третіми країнами або інтеграційними об'єднаннями. Ці ставки нижчі за загальні та надають певні пільги для підтримки торгівлі та співробітництва між сторонами договору. - абз. 1 ч. 5 ст. 280 МКУ;

- пільгові ставки: ставки, що передбачають певні пільги щодо митного оподаткування. Це може включати звільнення від мита, застосування знижених митних ставок або встановлення пільгових квот, що обмежують обсяги імпорту, але з низькими або нульовими митними ставками для визначених товарів - ст. 281 МКУ [8].

У статті 275 Митного кодексу України розрізняються різні особливі види митних ставок [8]:

- антидемпінгові ставки: встановлюються відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту". Ці ставки застосовуються для запобігання демпінгового імпорту, коли імпортовані товари продаються за цінами нижче виробничих вартостей та завдають шкоду національним виробникам.
- компенсаційні ставки: встановлюються відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту". Ці ставки застосовуються для компенсації надмірної субсидії, яку отримує іноземний виробник від своєї уряду, що спотворює конкуренцію з місцевими виробниками.
- спеціальні ставки: встановлюються відповідно до Закону України "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну". Ці ставки використовуються для регулювання певних видів імпорту, зокрема для застосування заходів щодо забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, навколишнього середовища тощо.
- додатковий імпортовий збір: встановлюється відповідно до Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року (ГАТТ 1994) і Домовленостей в рамках ГАТТ 1994 про платіжний баланс. Цей збір може застосовуватися для регулювання платіжного балансу країни шляхом обмеження імпорту або стягнення додаткових платежів з імпортованих товарів.

Якщо говорити про експортні мита, то на сьогоднішній день в Україні діють мита на експорт наступних товарів:

1. Деякі види насіння олійних культур, як це передбачено Законом України "Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур".
2. Аграрні тварини та шкіряна сировина, згідно з Законом України "Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину".
3. Відходи та брухт чорних металів, як це визначено Законом України "Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів".
4. Природний газ, відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України", зокрема, пункту 9 розділу II "Прикінцеві положення".

Проте, для правильного визначення ставок митного тарифу або мита необхідно класифікувати товар. У 1983 році Всесвітня митна організація розробила Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (далі - Конвенція про товари). Конвенція про товари включає Гармонізовану систему класифікації та кодування товарів. Країни-учасниці Конвенції прийняли національні законодавчі акти, які впровадили цю класифікацію на державному рівні, засновуючись на цьому міжнародному договорі.

Україна приєдналася до Конвенції про товари в 2002 році. На сьогоднішній день митна класифікація товарів в Україні регулюється Законом України "Про Митний тариф України" (далі - Закон про тариф). Закон про тариф визначає 97 груп товарів і встановлює ставки ввізного мита (митного тарифу) для кожного класу товарів з відповідної групи, які планується ввозити в Україну. Щодо ввізних мит, Закон про тариф передбачає наступні типи ставок: преференційні ставки, пільгові ставки і повні ставки.

2. торгова інтеграція між країнами. Преференційні ставки і безмитний режим; [20]

З розвитком міжнародної торгівлі та використанням методів тарифного регулювання, країни почали займатися активізацією міжнародної торгівлі між собою шляхом укладання угод і домовленостей (в рамках регіону, політичного блоку та інших форматів). Метою таких угод є отримання взаємних преференцій при імпорті та експорті товарів. Зазвичай, ці угоди містять положення щодо застосування преференційних ставок мита для певного переліку товарів. Крім того, такі преференції можуть поєднуватися з встановленням тарифних квот на певні групи товарів.

На сьогоднішній день, Україна уклала міжнародні угоди щодо створення зони вільної торгівлі з різними країнами та організаціями. Зокрема, Україна підписала такі угоди з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі, в рамках Співдружності Незалежних Держав(СНД), з Македонією, Чорногорією, Узбекистаном, Таджикистаном, Туркменістаном, Азербайджаном, Грузією, Канадою, Ізраїлем. Крім того, Україна також підписала Угоду про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі з Європейським Союзом [15].

За допомогою Угоди про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (ЄС), обидві сторони надають преференційні ставки та встановлюють тарифні квоти. Ця Угода передбачає комбіновані методи преференційного тарифного регулювання, що стосується торгівлі між ними.

Важливим аспектом преференційних режимів є необхідність підтвердження походження товарів, щоб мати можливість скористатися преференційними тарифами. Преференційні тарифи надаються товарам, які походять з території країн, що підписали відповідні міжнародні договори про вільну торгівлю, або допускаються мінімальні відхилення від цього вимоги. Таким чином, сторони захищають свої ринки від постачання товарів з третіх країн.

Механізм підтвердження походження продукції визначається самими сторонами міжнародних договорів про вільну торгівлю. Наприклад, в Угоді

про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом сторони домовилися про використання сертифікатів з перевезення (походженням) EUR.1 для підтвердження походження товарів. Наявність такого сертифіката при митному оформленні імпорту дає право на отримання преференційної ставки у міжнародній торгівлі. Згідно з цією Угодою, сертифікати видані митним органом експортеру. Порядок їх видачі регламентується самою Угодою та наказом Міністерства фінансів України від 20.11.2017 року № 950.

Крім преференційних режимів, існує практика встановлення безмитного режиму в рамках міжнародного права. Безмитний режим є спеціальним правовим статусом, який встановлюється між країнами з метою сприяння міжнародній торгівлі, при якому переміщення товарів між ними здійснюється без сплати митних зборів та перешкод.

Приклади митних союзів [35]:

- Митний союз країн Європейського Союзу;
- Митний союз країн Євразійського економічного союзу;
- Південноафриканський митний союз.

Отже, тарифне регулювання включає різноманітні інструменти, що ставлять за мету захист внутрішнього ринку і створення конкурентних умов для співпраці з іншими країнами.

3. нетарифне регулювання. Санітарні та фітосанітарні заходи;

Згідно п. 13 ч. 1 ст. 4 МКУ: "заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та / або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я і життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини" [8].

Закладаючись на визначення, що міститься в МКУ, можна зробити

наступний висновок: для того, щоб товари могли бути ввезені на територію держави, вони повинні відповідати критеріям безпеки і не становити загрози суспільній моралі.

При систематизації нетарифного регулювання в міжнародній торгівлі особливу увагу заслуговує

- санітарне регулювання (безпека тварин, продуктів тваринного походження, а також продуктів харчування);
- фітосанітарне регулювання (безпека продукції рослинного походження) [50].

У такий спосіб, міжнародна торгівля товарами підпорядковується широкому спектру правил і вимог, як в національному, так і в міжнародному праві. Тарифне і нетарифне регулювання міжнародної торгівлі виступають інструментами захисту внутрішнього ринку та створення конкурентних умов для національних підприємств на міжнародних ринках. При здійсненні міжнародних операцій важливо правильно визначити митний тариф (мити), який буде застосовуватися до угоди, а також з'ясувати нетарифні вимоги, такі як санітарні та фітосанітарні стандарти, залежно від характеристик товарів. Розумне виконання тарифного і нетарифного регулювання міжнародної торгівлі гарантує належне виконання контрактних зобов'язань і допомагає уникнути зайвих витрат на повторні процедури, якщо спочатку були допущені помилки.

В Україні державна регуляторна політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності реалізується, зокрема, шляхом митного регулювання відповідно до Митного кодексу України від 12.12.1991 № 1970-XII, Законом України від 16.04.1991 № 959-XII «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України від 05.02.1992 № 2097-XII «Про єдиний митний тариф», Закон України від 05.04.2001 № 2371-III «Про митний тариф України», іншими законами та чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Протягом минулих років в Україні митне регулювання значно

наблизилось до міжнародної практики і нормам. З 1 січня 2004 року Україна затвердила Митний кодекс, який впровадив прогресивні зміни до практики митного регулювання.

Кожна юридична особа, яка здійснює експортно-імпортні операції, зобов'язана зареєструватися в митному офісі за місцем знаходження. Щоб товари, що перетинають митний кордон України, були легально ввезені чи вивезені, потрібно здійснити їх декларування в митному офісі імпортером або ліцензованим митним брокером від імені імпортера. Для підтвердження імпорту товарів необхідно мати відповідну документацію. Імпорт товарів повинен підтверджуватися відповідними документами [33]. Ввезення / вивезення товарів на / за межі митної території України:

- подання митному органу документів, що підтверджують підстави та умови ввезення або вивезення товарів.
- плата податків і зборів, які стягуються з товарів під час їх ввезення або вивезення на або за межі митної території України згідно з відповідними законами України.
- дотримання вимог, встановлених законодавством.

Імпорт - це митний режим, що передбачає ввезення товарів на митну територію України з метою вільного обігу, без обмеження строку їх перебування на цій території та можливості використання без будь-яких митних обмежень.

Імпортовані товари повинні відповідати національним стандартам. З цією метою в 1993 році була впроваджена обов'язкова сертифікація. Сертифікація проводиться спеціалізованою установою (УкрСЕПРО) шляхом видачі Українського сертифікату відповідності [6].

Ввезення обладнання у вигляді іноземної інвестиції [50]:

1. Обладнання та інше майно, яке ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, може бути звільнене від митного обкладення. Митні органи можуть дозволити ввезення такого майна на територію України, якщо підприємство видасть

простий вексель на суму мита з відстроченням платежу протягом не більше ніж 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації. Вексель погашається і мито не сплачується, якщо протягом періоду відстрочення платежу зазначене майно зараховане на баланс підприємства, а податкова інспекція зробила відмітку про це на примірнику векселя.

2. Обладнання, яке ввозиться на митну територію України як іноземна інвестиція, підлягає обкладенню податком на додану вартість (20%).

Експорт - це митний режим, при якому товари вивозяться за межі митної території України з метою вільного обігу, без необхідності повернення на цю територію та без обмежень щодо їх подальшого використання за межами митної території України.

В Україні експортним митом обкладається лише певний ряд товарів, а саме природний газ, металевий брухт, худоба, сириця, певний вид олійного насіння. Експортування товари і допоміжні служби не обкладаються податком на додану вартість.

Отже, у митні платежі входять різні складові, такі як мито, податок на додану вартість (ПДВ), акциз, єдиний збір та платежі за митне оформлення. Ці платежі є джерелом надходження коштів до державного бюджету, тому важливо створити ефективний механізм їх застосування.

Мито є спеціальним видом непрямих податків, яке сплачується при перетині митного кордону України і вноситься до Державного бюджету.

При розрахунку мита важливо враховувати його економічну природу та функції, оскільки вони визначають принципи та методи обґрунтування митних ставок. [9].

В Україні на сьогоднішній день здійснюється регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) шляхом застосування тарифних і нетарифних методів.

Тарифне регулювання охоплює встановлення митних тарифів та мит на товари відповідно до їх класифікації, що використовуються в міжнародній торгівлі товарами. Залежно від мети і способу нарахування митного тарифу (мита), тарифне регулювання може бути класифіковано.

Згідно з пунктом 13 частини 1 статті 4 Митного кодексу України, "нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності" визначається як заходи, що не пов'язані зі стягненням мита на товари, які перетинають митний кордон України. Ці заходи встановлюються відповідно до закону і мають на меті обмеження або заборону з метою захисту внутрішнього ринку, громадського порядку, безпеки, суспільної моралі, охорони здоров'я та життя людей і тварин, охорони навколишнього природного середовища, захисту прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також з метою охорони національної культурної та історичної спадщини.

Тому, міжнародна торгівля товарами підпорядковується широкому спектру правил і вимог, що впливають як з національного, так і з міжнародного законодавства. Тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі використовуються для захисту внутрішнього ринку і створення конкурентних умов для національних суб'єктів господарювання на міжнародних ринках.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка функціонування митно-тарифної системи України

Починаючи з 1 січня 2016 року, Україна та Європейський Союз почали діяти за Угодою про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ) [5]. Згідно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, ця угода призвела до усунення 97% тарифів на українські товари і зниження середнього тарифу на український експорт з рівня 7,6% до 0,5%. [2].

Проведемо аналіз функціонування митно-тарифної системи України за допомогою графіків структури експорту та імпорту України за країнами.

У 2022 році Україна здійснювала експорт товарів до різних країн світу.

Рисунок 2.1 Експорт України у 2022 році за країнами, тис.дол. США

Складено автором на основі [15]

З рисунку 2.1 ми бачимо, що найбільшими партнерами з точки зору суми експорту були Китай, з яким Україна здійснила експорт на суму 682,357.4 тис. доларів США, Туреччина - 462,215.9 тис. доларів США та Польща - 390,392.4 тис. доларів США.

Зазначається значна сума експорту до країн Європейського Союзу, що свідчить про важливість торговельних зв'язків між Україною та Європейським Союзом. Важливими партнерами є також США, Індія та Іспанія, до яких Україна також здійснює значний обсяг експорту. Високі показники експорту свідчать про потенціал українських підприємств і продукції на міжнародному ринку. Загалом, дані таблиці свідчать про значний обсяг експорту України та розмаїття країн-партнерів, що є важливим для розвитку торгівлі та зміцнення економічних зв'язків.

Рисунок 2.2 Імпорт України у 2022 році за країнами, тис.дол. США

Складено автором на основі [15]

З рисунку 2.2 ми бачимо, що тут також на першому місці Китай. Він є найбільшим постачальником товарів в Україну зі значною сумою імпорту в розмірі 1,050,720 тис. доларів США.

Значна кількість імпорту також здійснюється з країн Європейського Союзу, включаючи Велику Британію, Францію, Чехію та Швейцарію.

Україна імпортує товари з різних регіонів світу, що свідчить про різноманітність джерел постачання і відкритість до міжнародної торгівлі.

Країни Європейського Союзу мають значний вплив на імпорتنу структуру

України, що вказує на важливість торговельних зв'язків з цим регіоном.

Тарифна лібералізація для ЄС була проведена і продовжується здійснюватись [1].

Україна бере участь у різних угодах про зони вільної торгівлі з країнами СНД, Грузією, Македонією, Чорногорією, ЄАВТ, а також є членом Угоди про асоціацію з ЄС. Недавно набула чинності Угода про зону вільної торгівлі з Канадою, а угода з Ізраїлем знаходиться на етапі ратифікації. Багато інших угод про зони вільної торгівлі все ще перебувають на стадії двосторонніх переговорів.

Експортери та імпортери можуть скористатись тарифними преференціями, якщо вони відповідають вимогам, таким як наявність сертифіката походження товару, пряме транспортування та пряма закупівля. Наприклад, для отримання преференцій згідно з Угодою про асоціацію з ЄС, українським експортерам необхідно отримати сертифікат походження EUR.1 або засвідчити походження товару іншим способом. Важливим механізмом є статус "уповноважених експортерів", який надається компаніям та полегшує отримання ними сертифіката походження EUR.1.

Угода передбачає встановлення безмитних тарифних квот ЄС для 36 видів товарів, а для 4 видів товарів встановлено додаткові тарифні квоти. Україна також встановила тарифні квоти для 3 видів товарів (м'ясо свинини, м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці) і додаткові тарифні квоти для 2 видів товарів.

Узагальнений перелік тарифних квот викладено у [додатку I-А до Угоди про асоціацію \(з урахуванням змін, внесених Угодою у формі обміну листами між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до торговельних преференцій щодо м'яса птиці та переробленого м'яса птиці\)](#).

Адміністрування тарифних квот ЄС відбувається за двома принципами [25]:

- Принцип "перший прийшов – перший обслуговується"

застосовується до наступних товарів: ячмінна крупа та борошно, м'ясо баранини, цукор, зерно зернових злаків, оброблене іншими способами, овес, продукти переробки солоду та крохмалю, гриби, часник, оброблена продукція з молочних вершків, інший цукор, виноградний та яблучний соки, цукрові сиропи, крохмаль, продукція з обробленого молока, харчові продукти, оброблена продукція із зернових, оброблені томати, солод та пшенична клейковина, цукрова кукурудза, оброблена продукція з цукру, сигари та цигарки, висівки, відходи та залишки, оброблена продукція з масла, манітол сорбіту, оброблений крохмаль, мед, етанол.

- Для інших товарів застосовується система імпорتنих ліцензій. Цей принцип стосується м'яса птиці, свинини, сухого молока, яєць та альбумінів, молока, вершків, згущеного молока та йогуртів, м'якої пшениці, пшеничного борошна та гранул, ячменю, ячмінного борошна та гранул, яловичини, вершкового масла та молочних паст; кукурудзи, кукурудзяного борошна та гранул).

Протягом п'яти років передбачено збільшення обсягів тарифних квот для 18 категорій українських товарів. Наприклад, в рамках Угоди про асоціацію передбачено поступове збільшення обсягу тарифної квоти на виноградний та яблучний соки з 10 000 тонн на рік до 20 000 тонн на рік протягом п'яти років. У 2017 році обсяг квоти становив 12 000 тонн на рік, у 2018 році - 14 000 тонн на рік, у 2019 році буде 16 000 тонн на рік, у 2020 році - 18 000 тонн на рік, у 2021 році та надалі - щорічно 20 000 тонн на рік [10].

Крім того, в рамках додаткових торговельних преференцій ЄС були введені додаткові нульові тарифні квоти на імпорт української агрохарчової продукції.

Починаючи з 1 жовтня 2017 року, додаткові квоти стали дійсними для 5 позицій українських аграрних товарів: мед (2 500 тонн), виноградний сік (500 тонн), ячмінне борошно, оброблені томати (3 000 тонн), овес (4 000 тонн). Додаткові квоти на пшеницю (65 000 тонн), кукурудзу (625 000 тонн) та ячмінну крупу (325 000 тонн) були запроваджені з 1 січня 2018 року. Ці

преференції діятимуть протягом трьох років [10].

Період використання тарифних квот на мед, оброблені томати, виноградний сік та овес триватиме з 1 жовтня до 30 вересня наступного року. Адміністрування квот здійснюватиметься за принципом "перший прийшов - перший обслуговується".

У рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачено, що питання щодо прискорення та розширення умов лібералізації може бути розглянуто через 5 років з моменту застосування торговельних положень Угоди. Таким чином, українській стороні буде надана можливість провести відповідні консультації з ЄС не раніше 2021 року.

Митна діяльність завжди була нерозривно пов'язана з появою, розвитком та регулюванням торгівлі, а ефективність регулювання та управління торговими відносинами залежить від якості технологій, що використовуються для обміну, обробки, обліку та зберігання економічної інформації [10]:

- здійснення митних операцій може відбуватися за допомогою інформаційних систем та інформаційних технологій, включаючи використання електронних засобів передачі інформації та засобів їх забезпечення.

- впровадження інформаційних систем та інформаційних технологій здійснюється з урахуванням відповідних міжнародних стандартів та вимог щодо інформаційної безпеки, які передбачені законодавством держав-членів митного союзу.

- митні органи використовують розроблені, виготовлені або придбані ними інформаційні системи, інформаційні технології та засоби їх підтримки відповідно до законодавства та/або міжнародних угод держав-членів митного союзу.

- умови та порядок використання інформаційних систем, інформаційних технологій, засобів їх забезпечення та програмних засобів захисту інформації, а також вимоги до них при організації інформаційної взаємодії на основі

електронного обміну інформацією, встановлюються митним законодавством митного союзу та законодавством держав-членів митного союзу.

- для забезпечення взаємодії митних органів на митній території митного союзу створюються інтегровані інформаційні системи та інформаційні технології, що об'єднують інформаційні технології та ресурси.

Засоби підтримки інформаційних технологій включають програмні, технічні, лінгвістичні, правові та організаційні елементи. Ці засоби включають програмне забезпечення для електронних комп'ютерів, комп'ютери та засоби зв'язку, словники, тезауруси та класифікатори, інструкції та технічні документації, положення, статuti, офіційні інструкції, схеми та їх описи, а також іншу експлуатаційну та супровідну документацію. Ці засоби використовуються або створюються під час проектування інформаційних систем та забезпечення їх використання [10].

Подальший розвиток ІТ-системи митниці виступає як ключовий елемент, необхідний для досягнення головної цілі реформи - створення нової митної системи. На сьогоднішній день, реалізація ряду заходів, включаючи ті, що висувуються для реформування митниці, знаходиться на різних етапах. Проте, наявність людського фактору у багатьох випадках негативно впливає на результати цих заходів, знижує їх ефективність та іноді навіть перешкоджає реалізації ініціатив.

Автоматизація митних формальностей, мінімізація ролі людського фактору, усунення несанкціонованого втручання та посилення кадрового потенціалу в сфері ІТ-митниці стануть основою для спрощення торговельних процедур та забезпечення прозорості діяльності митниці.

Першим кроком у процесі модернізації ІТ-системи буде проведення повного аудиту процесів, обладнання та програмного забезпечення, що використовуються УКРІНФОРМ і митницями. Цей аудит приведе до затвердження нової стратегії розвитку митного ІТ у вигляді дорожньої карти.

Окрему увагу заслуговує модернізація автоматизованої системи аналізу та управління ризиками. Серед основних завдань реформи системи ризиків

будуть впровадження нових джерел інформації, інтеграція баз даних, введення системи попереднього інформування про прибуття товарів, проведення оцінки ризиків перед перетином кордону, контроль виконання митницями виданих контрольних завдань, а також максимальне зниження впливу людського фактора. Кінцевою метою цих заходів є автоматизація митних формальностей.

Впровадження оновленої комп'ютерної та організаційної техніки, включаючи нові типи обладнання для митників та контролюючих органів, такі як відеокамери (стаціонарні та нагрудні), ваги, сканери, зчитувачі номерних знаків транспортних засобів та інші технічні засоби митного контролю, разом з належним обслуговуванням, дозволять інтегрувати всю цю техніку в нову аналітичну систему [14].

Аналітична система буде використовуватися як джерело об'єктивної інформації для систем аналізу ризиків і як інструмент автоматизації митних формальностей, за винятком можливості втручання людини [10]. Перед розробкою та впровадженням стандартів оснащення і технічного забезпечення митниці буде проведено повний аудит наявної інфраструктури, техніки і фінансових потреб, необхідних для її утримання і операційної діяльності.

Наразі митні органи використовують інформаційні системи, інформаційні технології та інструменти для досягнення таких цілей:

- здійснення митного контролю та митного оформлення для контролю доставки та транзиту товарів, які перетинають митний кордон України;
- організація декларування товарів у електронній формі;
- організація оперативної взаємодії з іншими органами виконавчої влади;
- облік товарів та транспортних засобів, розміщених під різними митними режимами;
- ведення митної статистики та спеціальної митної статистики;
- організація електронного документообігу в митних органах.

Інформаційні системи, інформаційні технології, засоби підтримки, а також програмне та апаратне забезпечення для захисту інформації, що використовуються на митниці, підлягають сертифікації згідно з вимогами

законодавства України [8].

Згідно з Законом України від 27 грудня 2002 року № 184-ФЗ "Про технічне регулювання", правовою основою для сертифікації вищезазначеної продукції є зазначений закон. Інформаційні ресурси митних органів включають інформацію, що надається фізичними та юридичними особами митним органам у письмовій або іншій формі під час здійснення митних операцій, а також інші документи та інформацію, що перебувають у розпорядженні митних органів згідно з законодавством України.

Залежно від категорії доступу, інформація в інформаційних ресурсах митних органів поділяється на три типи:

1. відкрита та загальнодоступна інформація.
2. конфіденційна інформація.
3. державна таємниця.

Інформація, яка не містить державної, службової або комерційної таємниці, вважається відкритою та загальнодоступною.

Також одним зі значущих аспектів функціонування митно-тарифної системи України є зміна тарифних ставок. Проте, для повної оцінки функціонування митної системи України, потрібно враховувати інші фактори, такі як ефективність митного контролю, спрощення процедур, боротьба з корупцією та інші аспекти митної діяльності.

Таким чином, зміна тарифних ставок може мати вплив на економіку та зовнішньоекономічну діяльність України.

Рисунок 2.3 - Зміна тарифних ставок, %

Складено автором на основі [15]

На рисунку 2.3 видно, що з 2016 до 2018 року тарифні ставки спостерігали зниження. В цей період тарифи зменшилися на 14% (від 114 до 100.2). З 2018 року по 2019 рік ставки залишалися майже незмінними, з незначним зниженням на 0.6%.

Проте, починаючи з 2020 року, тарифні ставки суттєво зросли. За рік (з 2020 по 2021) тарифи збільшилися на 37.3%, досягнувши значення 137.3%.

З 2020 року тарифи відзначилися значним зростанням, що може бути пов'язано з різними факторами, такими як збільшення витрат на енергію, зміни в регуляторній політиці або інші економічні фактори.

Деякі можливі висновки, що можна зробити на основі зміни тарифних ставок, включають:

4. **Захист внутрішнього виробництва:** Зміна тарифних ставок може використовуватися для захисту внутрішнього виробництва від конкуренції з-за кордону шляхом підвищення митних ставок на імпорتنі товари.
5. **Вплив на інвестиції:** Зміна тарифних ставок може мати вплив на рівень інвестицій в країну. Зниження митних ставок на імпорتنі товари може зробити країну більш привабливою для іноземних інвесторів.
6. **Міжнародна конкурентоспроможність:** Зміна тарифних ставок може вплинути на конкурентоспроможність внутрішнього виробництва та експортних товарів. Зниження митних ставок на експортні товари може сприяти їхній конкурентоспроможності на світовому ринку.
7. **Дохід держави:** Зміна тарифних ставок може вплинути на дохід держави. Зниження тарифів може призвести до зменшення доходів від митних платежів, тоді як їх підвищення може збільшити дохід держави.

Важливо враховувати, що визначення оптимальних тарифних ставок

вимагає балансу між захистом внутрішнього виробництва та забезпеченням доступу до імпорту, а також врахуванням міжнародних зобов'язань та інтересів економіки країни.

2.2. Фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України

Аналізуючи розвиток регулювання митно-тарифної системи України важливо звернути увагу на потенційні для захоплення сегменти ринку, які можуть продукувати як ринкові загрози, так і можливості для розвитку такої співпраці (табл. 2.1 -2.8).

Перш за все проаналізуємо зміну парадигми впливу політико-правових факторів на розвиток регулювання митно-тарифної системи України .

Таблиця 2.1 - Попередня таблиця політико-правових факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

№	Фактор	Проблема \ можливість (- / +)	Попит \ пропозиція (D/S)
1	Зміна порядку регулювання торговельних та інвестиційних відносин, застосування пільг	+	D
2	Вимушена зміна логістичних перевезень, обумовлена окупацією частини територій	-	S

Фактор зміни порядку регулювання торговельних та інвестиційних відносин, введення пільг.

Водночас, на сьогодні країни ЄС ввели пільговий режим на час дії військового часу для експортно-імпортних відносин між нашою державою та країнами ЄС.

Вимушена зміна логістичних перевезень, обумовлена окупацією частини територій виступає великою проблемою на шляху співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі. РФ утворила певні перешкоди на шляху логістичних шляхів України.

Прикладом виступає вивіз зерна до Туреччини, але це лише один з багатьох прикладів. Оцінка виокремлених факторів представлена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Підсумкова таблиця політико-правових факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

Фактор	Бальна оцінка значущості фактору (авторське бачення)	Варіанти вирішення проблеми чи реалізації можливості
Зміна порядку регулювання торговельних та інвестиційних відносин, застосування пільг	5	Врахування чинника при виборі способу виходу на ринок
Вимушена зміна логістичних перевезень, обумовлена окупацією частини територій	5	Пошук інших оптимізаційних шляхів перевезень

В умовах динамічного ринкового середовища вплив економічних факторів був взмозі або сповільнити розвиток та становлення української компанії на ринку ЄС, або навпаки сприяти активізації діяльності.

На сьогодні економічні фактори виступають визначальними при формуванні попиту на продукцію та чинником стабільності в компанії (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Попередня таблиця економічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

№	Фактор	Проблема/ Можливість (-/+)	Попит/ пропозиція (D/S)
1	Економічна ефективність логістики	+	D/S
2	Динаміка продажів на ринку	+	D/S
3	Рівень цін	+	D/S
4	Рівень споживання	+	D
5	Рівень оподаткування	-	D/S

Економічну ефективність логістики можна розглянути за допомогою Logisticperformanceindex, що формується Світовим банком.

Міжнародна оцінка використовує шість основних вимірів для оцінки продуктивності країн і також враховує загальний індекс LPI.

За допомогою системи показників можна порівнювати показники зі світовим стандартом та з іншими регіонами або доходовими групами. Ця система використовує шість ключових показників та загальний індекс LPI. LPI (Логістичний Показник Видатності) представляє середньозважену оцінку країни за шістьма важливими аспектами [51]:

1. ефективність процесу оформлення, яка включає швидкість, простоту і передбачуваність формальностей, проводжених органами прикордонного контролю, включаючи митні органи;
2. якість торговельної та транспортної інфраструктури, такої як порти, залізниці, дороги та інформаційні технології;
3. простота організації перевезень за конкурентоспроможними цінами;
4. компетентність та якість логістичних послуг, наприклад, транспортних операторів та митних брокерів;
5. здатність до відстеження вантажів;
6. своєчасність доставки до місця призначення в запланований або очікуваний час.

Ці показники дозволяють оцінити логістичну ефективність країни і

порівняти її з іншими, враховуючи різні аспекти торгівлі та транспорту.

Динаміка продажів, рівень цін та споживання, рівень оподаткування є індивідуальними показниками і можуть розглядатись лише в розрізі кожної окремої групи товарів.

Підсумкова таблиця окреслених факторів представлена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Підсумкова таблиця економічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

Фактор	Бальна оцінка значущості фактору (авторське бачення)	Варіанти вирішення проблеми чи реалізації можливості
Загрози		
Рівень оподаткування	4	Врахування чинника при виборі способу виходу на ринок
Можливості		
Економічна ефективність логістики	4	Пошук оптимального способу доставки та збуту
Динаміка продажів на ринку	7	Використання ефективної ринково-продуктової стратегії
Рівень цін	8	Використання ефективної ринково-продуктової стратегії
Споживання на душу населення	7	Використання ефективної ринково-продуктової стратегії

Демографічні чинники є важливими та актуальними для маркетингових досліджень, оскільки вони допомагають аналізувати безпосередніх споживачів продукції. Зокрема, вивчення структури суспільства дозволяє

виявити основні групи споживачів та формувати цільові сегменти. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Попередня таблиця демографічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

№	Фактор	Проблема/ Можливість (-/+)	Попит/ пропозиція (D/S)
1	Зменшення кількості населення у зв'язку з нападом РФ	-	D
2	Масове переміщення українців до країн ЄС	+/-	D
3	Старіння населення у зв'язку з тим, що громадяни України похилого віку здебільшого залишились в Україні в умовах війни, а працездатне населення виїхало або знаходиться в зоні бойових дій	-	D

Населення країн Європи поступово зростає, проте є великі різниці між чисельністю населення в різних країнах. Цей фактор вимагає уваги при виборі конкретної країни для аналізу. Крім того, загальна тенденція в Європі полягає в старінні населення, що є важливою проблемою.

Проте сьогодні старіння населення відбувається і в нашій державі у зв'язку з тим, що громадяни України похилого віку здебільшого залишились в Україні в умовах війни, а працездатне населення виїхало або знаходиться в зоні бойових дій. Цей факт можна сприймати як потенційну загрозу для компанії, оскільки старіші люди, як споживачі, можуть проявляти меншу зацікавленість до багатьох видів продукції.

Підсумкова таблиця демографічних факторів представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Підсумкова таблиця демографічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

Фактор	Бальна оцінка значущості фактору (авторське бачення)	Варіанти вирішення проблеми чи реалізації можливості
Зменшення кількості населення у зв'язку з нападом РФ	4	Позиціонування
Масове переміщення українців до країн ЄС	4	Позиціонування
Старіння населення у зв'язку з тим, що громадяни України похилого віку здебільшого залишилися в Україні в умовах війни, а працездатне населення виїхало або знаходиться в зоні бойових дій	7	Врахування чинника при виборі способу виходу на ринок

Науково-технічні фактори мають значний вплив на модернізацію виробничого процесу, витрати виробництва та прибуток компанії, навіть у випадку воєнного стану (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Попередня таблиця науково-технічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

№	Фактор	Проблема/ Можливість (-/+)	Попит/ пропозиція (D/S)
1	Сповільнення процесу впровадження розробок у виробництво	-	S
2	Гальмування науково-технічного процесу внаслідок руйнування профільних будівель	-	S

Отже, на сьогодні спостерігається цілком негативний вплив факторів на розвиток науково-технічного прогресу. Підсумкова таблиця окреслених факторів представлена в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Підсумкова таблиця науково-технічних факторів впливу на розвиток регулювання митно-тарифної системи України

Фактор	Бальна оцінка значущості фактору (авторське бачення)	Варіанти вирішення проблеми чи реалізації можливості
Сповільнення процесу впровадження розробок у виробництво	7	Врахування при виборі способу виходу на ринок
Гальмування науково-технічного процесу внаслідок руйнування профільних будівель	4	Врахування при виборі способу виходу на ринок

Таким чином, аналіз факторів показав, що на сьогодні загострилось ряд факторів різних напрямів впливу, що спричинило перегляд ключової парадигми міжнародної торгівлі в умовах сьогодення.

Всі фактори впливу на ефективність регулювання митно-тарифної системи України, про які йдеться в назві параграфу ми поділили на 4 групи: політико-правові, економічні, демографічні та науково-технічні. Це наш власний погляд на таке групування. Потім кожен фактор в таблиці ми аналізуємо на предмет проблема це (ставимо – в другій колонці) або можливість (ставимо +). В останній колонці ми аналізуємо фактор на предмет попиту вони стосуються або пропозиції. В наступній таблиці ми ті ж саме фактори аналізуємо з іншого боку. В одній колонці ставимо по 5 бальній системі вагомість (важливість, значимість), а в останній даємо пояснення, як саме даний фактор чинить вплив.

Наприкінці параграфу ми всі проаналізовані фактори просто згрупували – можливості вони чи проблем.

2.3. Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливості його адаптації в Україні

Сьогодні жодна держава не може існувати без необхідності контролювати свою зовнішньоекономічну діяльність, щоб захищати свої національні

інтереси на міжнародному рівні. Один з найпоширеніших та ефективних способів такого контролю є застосування митно-тарифних заходів.

Об'єктивний процес збільшення глобальної торгівлі та потоку капіталу підсилює значення ролі держави, зокрема у процесах регулювання зовнішньої торгівлі та руху капіталу з метою оптимізації процесів лібералізації та захисту національних інтересів. Механізм регулювання передбачає використання тарифних та нетарифних методів, які широко застосовуються у всіх країнах світу, незважаючи на загальну тенденцію до лібералізації зовнішньої торгівлі.

Вибір України на користь європейської інтеграції впливає з усвідомлення, що це сприятиме державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному прогресу та відновленню європейської ідентичності країни. Цей вибір також передбачає можливість вивчення досвіду різних країн світу для ефективного впровадження вимог СОТ щодо загальної лібералізації торгівельних стосунків та переходу від нетарифних до тарифних методів.

У випадку України, важливо використовувати досвід передових держав у формуванні митної політики та використанні інструментів митного регулювання. Аналіз досвіду як розвинутих, так і країн з перехідною економікою є необхідним. Багато держав, що здійснюють митно-тарифне регулювання, керуються рекомендаціями міжнародних організацій. Наприклад, в багатьох країнах мито накладається лише на імпорتنі товари, сприяючи припливу капіталу. В США експортне мито заборонено на законодавчому рівні. Один з ефективних методів захисту національних виробників - тарифна ескалація, де ставка мита зростає залежно від ступеня обробки товару, при цьому митна ставка на готову продукцію перевищує ставку на матеріали, сировину та комплектуючі. Проте, цей метод може мати й негативні наслідки, оскільки високорозвинені держави можуть перешкоджати доступу до готової продукції з низькорозвинених країн, що блокує розвиток їхньої економіки.

Часто митно-тарифне регулювання використовується з метою сприяння експорту товарів. Наприклад, в Індонезії експортери, які представляють план експорту, враховуючи імпорتنі матеріали та надають банківську гарантію, можуть отримати ліцензію на імпорт ресурсів, що звільняє імпортерів цих матеріалів від митних платежів. У випадку невиконання умов (якщо експортер не вивезе 85% продукції у визначений термін), мито сплачується експортером. У Китайській Народній Республіці існує система пільг та підтримки експортних операцій, що сприяє експорту. Проте імпортерам заборонено отримувати пільги, а також встановлені додаткові мита з метою прискорення митного оформлення.

Уніфікація тарифних ставок є важливим аспектом митно-тарифного регулювання, як нині багато країн активно працюють над формуванням своєї митної політики у цьому напрямку. Наприклад, Чилі має одну єдину тарифну ставку на рівні 15%, тоді як в Болівії діють лише дві тарифні ставки - 10% та 17%. Деякі країни, що беруть участь у міжнародних економічних відносинах, здійснюють реформи щодо уніфікації тарифних ставок. Ці реформи часто супроводжуються зниженням загального рівня протекціонізму, досягаючи цього двома способами - за допомогою методу "коцертіни" (послідовне зменшення ставок на кожному етапі до наступного нижчого рівня, як, наприклад, в Коста-Ріці і Гватемалі), або за допомогою методу "радіального" (пропорційного) зниження (зменшення всіх ставок на визначену кількість відсотків на кожному етапі, як, наприклад, в Мексиці).

На сьогоднішній день Україна активно набуває ефективний досвід у сфері митного регулювання та працює над уніфікацією вітчизняного законодавства з правовими нормами країн Європейського Союзу. У зв'язку з глобалізаційними процесами зростає конкуренція на міжнародному ринку, що призводить до збільшення ролі митного регулювання як засобу захисту внутрішнього ринку з одного боку, і підтримки експортного сектора з іншого. У таких умовах розвиток митних інструментів спрямовується на забезпечення

конкурентоспроможності вітчизняних виробників та економічної безпеки України.

Останнім часом, пандемія COVID-19 стала причиною великих змін у міжнародній торгівлі. Щоб запобігти поширенню вірусу, були введені обмеження на пересування та закриття кордонів, що спричинило серйозні проблеми з експортом та імпортом товарів і послуг. Світова економіка постраждала від цієї пандемії, оскільки не тільки переміщення осіб, але й переміщення товарів та послуг стали обкладені бар'єрами та обмеженнями у багатьох країнах світу.

Міжнародна торгівля, як одна з найстаріших форм міжнародних економічних відносин, має свої коріння ще з найдавніших часів. Бартер - обмін товарів або послуг між різними народами - є практикою, яка, ймовірно, супроводжує людство з самого його початку. [50].

Однак, міжнародна торгівля є обміном між представниками різних націй, що пройшла шлях від простої уличної торгівлі фруктами та овочами до важливої складової глобальної економічної системи, що включає різноманітні форми міжнародного співробітництва, включаючи спільне виробництво міжнародних підприємств.

Поширення глобальної пандемії призвело до наближення світової економічної кризи, що виявилось відчутним.

Ризики, пов'язані з поширенням коронавірусу, негативно вплинули на вартість акцій та активів багатьох компаній. У 2020 році торгівля товарами та послугами зазнала різкого зниження через пандемію коронавірусу та пов'язані з нею обмеження.

Пандемія коронавірусу спричинила зменшення обсягів торгівлі товарами на 8% та зменшення торгівлі комерційними послугами на 21% у порівнянні з попереднім роком.

Зокрема, світовий експорт промислових товарів зменшився на 5,2% у 2020 році, а загальний обсяг експорту товарів скоротився на 7,7% [16]. Дослідження показали, що вплив обмежень, пов'язаних з COVID-19, на

торгівлю товарами та послугами відрізняється, причому сфера послуг постраждала більше.

Наприклад, у другому кварталі 2020 року торгівля послугами зменшилася на 30%, що було вище, ніж падіння на 23% для товарів за той самий період [17].

Попри обмеження, що призвели до скасування авіарейсів, міжнародних подорожей, обідів у ресторанах та культурних/розважальних заходів, попит на товари першої необхідності залишався стійким у великих економіках. Однак, для послуг не можна накопичувати запаси, що означає, що значні втрати доходів, ймовірно, будуть тривати.

Для аналізу впливу COVID-19 на економіку США, внутрішню і міжнародну торгівлю, ми можемо використати дані від Світової Організації Торгівлі. В США спостерігається значне зменшення обсягів імпорту та експорту товарів з 2019 року.

У порівнянні з 2019 роком, поставки товарів з США зменшилися на 13% вартісному вираженні, що становить зменшення експорту товарів на 214 мільярдів доларів. В 2019 році обсяг поставок товарів з США становив 1,64 трільйона доларів. У період з лютого по квітень 2020 року обсяг продажів роздрібною торгівлю та громадського харчування в США знизився на 7,7% порівняно з аналогічним періодом 2019 року.

Проте спостерігалось зростання обсягу продажів, особливо в продуктових магазинах та роздрібних онлайн-продавців, на 16% та 14,8% відповідно. У першому та другому кварталах 2020 року частка електронної торгівлі в США зросла до 16,1%. [3].

У зв'язку з карантинними обмеженнями, електронна торгівля стала привабливою альтернативою для підприємств у США. Згідно з даними, 21% споживачів у США зазначили, що через пандемію COVID-19 вони почали замовляти товари в Інтернеті або за допомогою мобільних додатків в місцевих магазинах. США мають сильне законодавство, що стосується електронної торгівлі, і це є однією з позитивних рис їхнього досвіду в цій сфері, яка може

бути використана в Україні.

Так, серед ключових перспектив адаптації досвіду США у міжнародній торгівлі під час пандемії можна виділити наступні [12]:

- постійне зростання числа користувачів Інтернету сприяє розширенню ринку для збуту товарів і послуг;
- зміна свідомості споживачів, що спрямована на використання інформаційних технологій у повсякденному житті, створює потенціал для зростання та розширення електронного бізнесу;
- використання електронної комерції в умовах пандемії відкриває підприємницькі можливості для розширення шляхом охоплення нових ринків.

Висновки до розділу 2

У сучасних умовах основним завданням є пристосування механізму тарифного та нетарифного регулювання до вимог сучасної міжнародної торгівлі в рамках функціонування Угоди про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та Європейським Союзом, яка набула чинності 1 січня 2016 року. Згідно з інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, ЗВТ передбачає усунення 97% тарифів на українські товари та зниження середнього тарифу на український експорт з 7,6% до 0,5%.

Паралельно проводиться тарифна лібералізація для країн Європейського Союзу. Крім того, Україна є учасником угод про ЗВТ з країнами СНД, Грузією, Македонією, Чорногорією, Європейським Союзом, а також членом Угоди про асоціацію з ЄС. Недавно набула чинності Угода про ЗВТ з Канадою, а угода з Ізраїлем перебуває на етапі ратифікації. Інші угоди про ЗВТ також проходять раунди двосторонніх переговорів.

Європейський Союз передбачив встановлення безмитних тарифних квот для 36 видів товарів, при цьому для 4 видів товарів передбачено додаткові

тарифні квоти. Україна в свою чергу встановила тарифні квоти для 3 видів товарів (м'ясо свинини, м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці, цукор), а також додаткові тарифні квоти для 2 видів товарів.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає, що питання щодо прискорення та розширення умов лібералізації може бути розглянуто після 5 років від дати застосування торговельних положень Угоди. Таким чином, українській стороні була надана можливість провести відповідні консультації з ЄС не раніше 2021 року.

Серед ключових перспектив адаптації досвіду США у веденні міжнародної торгівлі в умовах пандемії можна виділити наступне:

- постійне зростання числа користувачів Інтернету сприяє розширенню ринку збуту товарів та послуг;
- зміна свідомості споживачів на користь використання інформаційних технологій у повсякденному житті створює потенціал для розширення та диверсифікації електронного бізнесу;
- застосування електронної комерції в умовах пандемії розкриває підприємницький потенціал та сприяє розширенню за рахунок охоплення нових сегментів ринку.

Отже, після дослідження зарубіжного досвіду митного-тарифного регулювання можна зробити висновок, що Україна, як країна з менш розвиненою ринковою економікою, стикається зі значними перешкодами при реалізації переваг вільної торгівлі. Ці перешкоди в основному пов'язані з недостатнім розвитком інституційної бази, обмеженими фінансовими ресурсами та недостатньою діловою практикою транснаціональних компаній.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНО-ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Шляхи адаптації зарубіжного досвіду регулювання митно-тарифної системи до національного середовища

Оптимізація процесу стягнення мита, комплексний контроль за дотриманням митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами є головними пріоритетами роботи Державної митної служби України (ДМСУ). Враховуючи це, вивчення зарубіжного досвіду у сфері регулювання митно-тарифної системи стає важливим аспектом.

Дослідження проблемних аспектів та напрямків удосконалення митного оподаткування привело до висновку, що необхідно уніфікувати митно-тарифне законодавство з міжнародними стандартами та поступово лібералізувати зовнішні тарифи. Також слід мінімізувати кількість пільг у митно-тарифному оподаткуванні відповідно до зарубіжного досвіду.

Серед проблемних аспектів митно-тарифного регулювання можна відмітити наступні пункти:

- відсутність стимулів для підтримки експорту;
- відсутність законів, що захищають виробників від іноземного демпінгу;
- відсутність механізмів захисту від субсидованих поставок;
- відсутність захисту від недобросовісної конкуренції;
- використання єдиної ставки ПДВ;
- неповне використання законодавчої бази;
- недоцільне державне митно-тарифне регулювання.

Щодо напрямків вдосконалення митно-тарифної політики, можна зазначити наступні напрямки покращення:

- впровадження субсидування експорту;
- використання міжнародних угод, зокрема угод СОТ, для захисту

від демпінгу та субсидованих поставок;

- подальше вдосконалення Закону України "Про Єдиний митний тариф" для боротьби з недобросовісною конкуренцією;
- зниження митних платежів для товарів, які не виробляються в Україні;
- звільнення виробників експортної та імпортозамінюючої продукції від мита на імпортні засоби виробництва.

Для підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України відповідно до зарубіжного досвіду можна використовувати наступні підходи:

- створення позитивного іміджу підприємства, що базується на встановленні "справедливих" цін, враховуючи відповідність ціни і якості товару;
- розширення асортименту випускаємої продукції;
- дотримання основних вимог збутової логістики;
- поліпшення кадрового потенціалу та управлінської структури;
- використання сучасних методів проектування і технологій, контроль якості сировини, матеріалів і комплектуючих, покращення стандартизації;
- детальне вивчення потреб ринку;
- наявність конкурентоспроможних вітчизняних постачальників;
- вдосконалення методів регулювання міжнародної економічної діяльності.

Загалом, ці шляхи сприятимуть підвищенню ефективності митно-тарифного регулювання та приведуть до покращення загального стану митної системи України, відповідаючи міжнародному досвіду.

Особливої уваги потребує остання пропозиція щодо удосконалення державного регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств вітчизняного бізнесу.

3.2 Пропозиції щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції

Митно-тарифне регулювання виступає як основний інструмент міжнародної економічної політики, спрямований на захист окремих галузей від зарубіжної конкуренції та компенсацію переваг іноземних компаній. Це досягається, переважно, через використання мит.

Нетарифне регулювання, у свою чергу, включає в себе використання законодавчо встановлених обмежувальних заходів з метою запобігання проникненню імпортованих товарів на внутрішній ринок країни, з метою захисту інтересів вітчизняних виробників та споживачів.

Варто відзначити, що використання різних інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств на рівні держави залежить від конкретної економічної ситуації, стратегічних напрямків та цілей зовнішньоекономічної політики. Державне регулювання міжнародної економічної діяльності ґрунтується на таких принципах: координація зовнішньої та загальної економічної політики; єдність системи державного регулювання та контролю за його виконанням; перехід від адміністративних до економічних методів регулювання; чітке розмежування прав і відповідальності; забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Слід відмітити, що обговорювані методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності мають свої недоліки. Розглянемо кілька з них, розглядаючи переваги і недоліки. За допомогою обмежувальних заходів валютної політики забезпечується захист доходів населення та товарної маси в країні. Валютний контроль дозволяє захистити економіку від можливих серйозних наслідків значного надходження капіталу, таких як криміналізація економіки та ліквідація національної промисловості шляхом скуповування підприємств іноземцями.

Проте заходи валютного контролю можуть бути несправедливими і призводити до створення нерівних умов для різних компаній і секторів економіки. Застосування такого контролю до всієї економіки є неможливим, оскільки він не може охопити всі аспекти. Очевидно, що вітчизняні та великі бізнеси, експортери та імпортери товарів та послуг, страхові компанії, фондовий ринок, резиденти та нерезиденти опиняються в різних умовах. Крім того, валютний контроль потребує значних витрат як для підприємств, так і для держави. Це може призвести до зменшення обсягів зовнішньої торгівлі з іншими країнами і, в результаті, спричинити реакцію з боку інших країн.

Квотування у міжнародній економічній діяльності має свої переваги: виробники та працівники в захищених галузях отримують значний економічний приріст, що проявляється у зростанні рентабельності. Однак такі обмеження призводять до збільшення витрат для споживачів, оскільки вітчизняні товари стають дорожчими порівняно з умовами вільної торгівлі, а вибір споживача обмежується. Митно-тарифне регулювання, з одного боку, має на меті поповнення державного бюджету і захист національних виробників від небажаної іноземної конкуренції, а також уникнення небажаного експорту товарів, ціни на які значно нижчі внутрішньо ніж на світовому ринку. Однак, не завжди митно-тарифне регулювання має позитивний вплив на діяльність підприємств.

В зв'язку з цим, виникає потреба в удосконаленні існуючих інструментів митно-тарифного регулювання в Україні:

- необхідно переструктурувати експорт, спрямовуючи його у бік більш високотехнологічної продукції;
- побудувати більш довірчі відносини з іноземними економічними суб'єктами та сформувати позитивний імідж України як привабливої держави для інвестицій та співробітництва.

Для досягнення цих цілей необхідно створити необхідні умови.

Важливо збільшити конкурентоспроможність вітчизняних товарів, і це бажано досягти шляхом підвищення ефективності, а не за рахунок створення

низьких цін на товари та робочу силу через девальвацію. Покращення інструментів митно-тарифного регулювання в Україні є необхідним, оскільки це сприятиме покращенню загального зовнішньоекономічного стану країни.

Міжнародна стратегія виходу підприємства на зовнішні ринки включає комплекс інституціональних заходів, спрямованих на проникнення компанії на міжнародний ринок з продуктами, технологіями та людським капіталом.

Важливими шляхами реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ на сучасному етапі є удосконалення методів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Узагальнюючи дії влади в контексті співробітництва з Європою, варто відмітити декілька позитивних аспектів, які можна підкріпити конкретними прикладами:

XXI і XXII саміти Україна-ЄС (липень 2019р., жовтень 2020р.) підтримали європейські прагнення України, здійснювані реформи, зафіксували солідарність щодо протистояння російській агресії. Відкрито шлях до оновлення Угоди про асоціацію

забезпечено законодавчі умови для укладення Угоди про “промисловий безвіз” (АСАА) і досягнуто попередньої домовленості з ЄС про її підписання стосовно окремих категорій промислової продукції

створюються умови щодо приєднання до системи спільного транзиту з ЄС і початку діяльності авторизованих економічних операторів (АЕО)

впроваджено низку європейських норм, що збільшує прозорість газового ринку та посилює співпрацю з європейськими газовими операторами і трейдерами

досягнуто визнання еквівалентності системи сертифікації насіння вимогам ЄС (аналог АСАА для сільськогосподарських товарів)

оновлено Доповнення XVII-3 до Угоди, що сприятиме впровадженню новітніх стандартів ЄС у сфері електронних комунікацій і поступову інтеграцію до Єдиного цифрового ринку ЄС

відкрито для публічного доступу систему “Пульс угоди”

здійснено ряд кроків щодо поглиблення секторальної інтеграції з ЄС

урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції та профільний Віце-прем'єр-міністр отримали право подавати на розгляд Уряду відповідні законопроекти

запроваджено практику “євроінтеграційних” засідань Уряду

у жовтні 2020р. в Херсоні відкрито перший регіональний офіс з євроінтеграції

Рисунок 3.1 – Позитивні аспекти в умовах співробітництва України з ЄС
Джерело: [31]

Варто відмітити, що використання різних засобів митно-тарифного регулювання на державному рівні головним чином залежить від конкретної економічної ситуації, напрямків та цілей зовнішньоекономічної політики.

Україна повинна виконувати митно-тарифне регулювання відповідно до таких принципів:

- забезпечення єдності зовнішньої та загальної економічної політики;
- забезпечення єдності системи державного регулювання та контролю за його виконанням;
- перехід від адміністративних методів до економічних методів регулювання;
- чітке розмежування прав та відповідальності держави та її суб'єктів;
- забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

В загальному, митно-тарифне регулювання повинно дотримуватись цих принципів, що сприятиме забезпеченню ефективності та справедливості в зовнішньоекономічних відносинах України. Проте, розглядаючи різні методи митно-тарифного регулювання, слід відзначити їх недоліки. Наприклад, заходи валютного контролю забезпечують захист доходів населення та товарної маси у країні. Вони також допомагають уникнути негативних наслідків значного

надходження капіталу, таких як криміналізація економіки та втрата національної промисловості через скупку підприємств іноземними інвесторами.

Проте, заходи валютного контролю можуть створювати нерівні умови для різних компаній і секторів економіки. Наглядом неможливо охопити всю економіку, тому різні галузі та підприємства перебувають у різних умовах. Крім того, валютний контроль вимагає значних витрат як з боку підприємств, так і з боку держави. Це може призвести до зменшення обсягів зовнішньої торгівлі та викликати реакцію з боку інших країн.

Отже, хоча заходи валютного контролю мають свої позитивні аспекти, вони також мають свої обмеження та потенційні негативні наслідки для економіки та зовнішньоекономічних відносин України.

Квотування у зовнішньоторговельній діяльності має свої переваги. Виробники та працівники у захищених галузях отримують значний економічний приріст, що відображається у зростанні рентабельності. Однак, витрати таких обмежень покладаються на споживачів, оскільки вітчизняні товари стають дорожчими в порівнянні з умовами вільної торгівлі, а також обмежується діапазон споживчого вибору.

Митно-тарифне регулювання має ряд функцій. З одного боку, воно приносить доходи до державного бюджету і захищає національних виробників від небажаної іноземної конкуренції. Також воно запобігає небажаному експорту товарів, внутрішні ціни яких значно нижчі за світові. Проте, не завжди митно-тарифне регулювання має позитивний вплив на діяльність підприємств.

У зв'язку з цим, потрібно вдосконалити наявні інструменти митно-тарифного регулювання шляхом:

- направлення структури експорту в бік більш високотехнологічної продукції.
- побудови довірчих відносин з іноземними економічними суб'єктами, створення образу країни як привабливої для інвестицій

та співробітництва, а також створення необхідних умов для цього.

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, зокрема шляхом підвищення ефективності, а не через зниження цін на товари та робочу силу шляхом девальвації гривні.
- вдосконалення інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю, що позитивно вплине на загальний стан зовнішньоекономічних відносин України.

Крім уряду, органи влади та суб'єкти господарювання також повинні займатися підвищенням міжнаціональної конкурентоспроможності України і розробкою відповідних заходів для досягнення відповідного рівня.

3.3 Обґрунтування запропонованих заходів щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України в умовах євроінтеграції

До проблем нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах дії зони вільної торгівлі між Україною та ЄС можна віднести наступні:

1. Проблема недостатньої прозорості та обмеженого доступу до інформації про використані нетарифні методи є серйозною. Інформація, яка би була повна та порівняльна щодо нетарифних методів, є обмеженою та важкодоступною. Це призводить до меншої передбачуваності в торгівлі. Крім того, можуть існувати проблеми у поточному діалозі між державою та приватним сектором. Державні установи, як правило, працюють ізольовано і не розголошують приватному сектору багато інформації щодо поточних ініціатив. Існує велика потреба в поліпшенні доступності та прозорості нетарифних методів, оскільки витрати на інформацію є високими і загальною потребою.

2. Проблема надмірного збільшення витрат за ведення бізнесу внаслідок впровадження нетарифних методів. Неефективні нетарифні методи створюють адміністративний та фінансовий тягар для приватного сектору та

державних установ. Це негативно впливає на міжнародну торгівлю у вигляді вищих цін на продукцію.

3. Проблема у відхиленні нетарифних методів від основної мети державного регулювання. Щоб система нетарифних методів ефективно досягала цілей, пов'язаних з охороною здоров'я, безпекою та захистом, процес їх розробки повинен починатися з чіткого визначення проблеми, яку необхідно вирішити. Для досягнення цих цілей та забезпечення користі, необхідно розглядати міжнародні стандарти, думки експертів та враховувати погляди зацікавлених сторін.

4. Проблеми впровадження та контролю за застосуванням нетарифних методів. Навіть якщо система нетарифних методів має якісний проект, її бажані цілі можуть не бути досягнуті, якщо її не застосовувати належним чином. Органи, відповідальні за впровадження, повинні чітко розуміти цілі нетарифних методів та планувати їх реалізацію, забезпечуючи необхідні ресурси, такі як фінанси, людські ресурси та технології. Іноді сам процес впровадження може бути витратним, вимагаючи значних інвестицій у інфраструктуру, технології або щоденне адміністрування. Недостатнє планування застосування та недостатній моніторинг процесів можуть призвести до додаткових витрат.

5. Проблема розбіжності нетарифних методів між державами. В межах окремих світових об'єднань країни-учасниці все ще мають можливість самостійно встановлювати заходи нетарифного регулювання на національному рівні. Розбіжності в нетарифних методах між країнами призводять до зростання вартості торгівлі. Положення, що створені країнами для застосування нетарифних методів, використовують різну термінологію, що ускладнює роботу. Це створює серйозні проблеми для учасників міжнародної торгівлі, які повинні відповідати вимогам щодо товарів і виробничих процесів у конкретній країні. Розбіжності в національних стандартах, які охоплюють ту саму тему, але розробляються різними країнами, призводять до додаткових витрат. Учасники ринку змушені подвоювати

процеси, щоб відповідати різним вимогам стандартів. Необхідно дотримуватись розумної політики, що сприяє зближенню нормативних вимог, для досягнення цілей державного регулювання без обмеження економічного розвитку.

Важливими шляхами реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ на сучасному етапі є удосконалення методів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Узагальнюючи дії влади щодо спрямування на Європу, варто відзначити декілька позитивних аспектів, які можна проілюструвати конкретними прикладами[13]:

1. створені умови для приєднання до системи спільного транзиту з ЄС і початку діяльності авторизованих економічних операторів (АЕО);
2. досягнуто визнання еквівалентності системи сертифікації насіння вимогам ЄС (аналог АСАА для сільськогосподарських товарів);
3. впроваджено ряд європейських норм, які покращують прозорість газового ринку та співпрацю з європейськими газовими операторами і трейдерами;
4. оновлено Доповнення XVII-3 до Угоди, сприяючи впровадженню новітніх стандартів ЄС у сфері електронних комунікацій та поступовій інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС;
5. відкрита система "Пульс угоди" для публічного доступу;
6. зроблено кроки щодо поглиблення секторальної інтеграції з ЄС.
7. урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції та профільний віце-прем'єр-міністр отримали право подавати на розгляд Уряду відповідні законопроекти;
8. введено практику "євроінтеграційних" засідань Уряду.

Необхідно зауважити, що використання різних інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) підприємств в державі в першу чергу залежить від конкретної економічної ситуації, цілей та напрямків

зовнішньоекономічної політики.

Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності здійснюється відповідно до наступних принципів:

Рисунок 3.2 – принципи державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності

Варто відмітити, що розглянуті методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності мають свої переваги та недоліки. Розглянемо кілька з них, зосередившись на їх плюсах та мінусах. Завдяки обмежувальним заходам валютної політики забезпечується захист доходів населення та виробництва в країні. Валютний контроль дозволяє захистити економіку від потенційних серйозних наслідків значного припливу капіталу, таких як криміналізація економіки та ліквідація національної промисловості шляхом скуповування підприємств іноземними інвестором.

Проте заходи валютного контролю, хоча й мають свою справедливість, призводять до створення нерівних умов для різних компаній і секторів економіки. Неможливо охопити всю економіку наглядом, і це означає, що малий та великий бізнес, експортери та імпортери товарів і послуг, страховики, фондовий ринок, резиденти та нерезиденти опиняються у різних

умовах. Крім того, валютний контроль потребує значних витрат як для підприємств, так і для держави. Це може призвести до зменшення обсягів зовнішньої торгівлі з іншими країнами, а відтак, спричинити реакцію з боку інших країн.

Урегулювання зовнішньоторговельної діяльності шляхом квотування має свої переваги. Зокрема, це сприяє економічній вигоді для виробників та працівників у захищених галузях, що призводить до зростання рентабельності. Проте, такі обмеження призводять до зростання вартості вітчизняних товарів для споживачів, оскільки вони стають дорожчими в порівнянні з вільною торгівлею, і обмежують діапазон вибору споживача.

Митно-тарифне регулювання, з одного боку, забезпечує поповнення державного бюджету і захищає національних виробників від небажаної іноземної конкуренції. Воно також допомагає запобігти небажаному експорту товарів, внутрішні ціни яких нижчі за світові. Проте, митно-тарифне регулювання не завжди має позитивний вплив на діяльність підприємств.

У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення існуючих інструментів митно-тарифного регулювання:

- необхідно спрямувати структуру експорту у бік більш високотехнологічної продукції;
- доцільно побудувати більш довірчі відносини з іноземними економічними суб'єктами, сформувати образ країни як привабливої для інвестицій та співробітництва держави та створити для цього необхідні умови;
- доречно провести відповідне удосконалення інструментів управління ЗЕД, що позитивно позначиться на загальному зовнішньоекономічному становищі України.

У зусиллях з підвищення міжнаціональної конкурентоспроможності України і розробці відповідних стратегій для досягнення цього цільового рівня, необхідно, щоб уряд, органи влади та суб'єкти господарювання взяли на себе відповідальність.

Таким чином, на основі аналізу нами виділено такі основні напрямки вдосконалення реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ. Прийнято обґрунтоване рішення, що підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України стоїть на першому місці серед пріоритетів національної економічної політики держави. З цього дослідження випливає, що основним завданням у сучасних умовах є адаптація механізму тарифного та нетарифного регулювання до сучасних умов міжнародної торгівлі в рамках функціонування Угоди про ЗВТ.

Висновки до розділу 3

Важливими способами підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України відповідно до зарубіжного досвіду є наступні:

- розвиток іміджу підприємства з "справедливими" цінами шляхом відповідності ціни і якості товарів;
- розширення асортименту продукції, що випускається;
- виконання основних вимог збутової логістики;
- посилення кадрового потенціалу та управлінської структури;
- вдосконалення процесу проектування та використання сучасної техніки і технологій, включаючи впровадження входного контролю якості сировини, матеріалів і комплектуючих, а також покращення стандартизації;
- ретельне дослідження потреб ринку для кращого розуміння його вимог і виявлення нових можливостей;
- забезпечення наявності конкурентоспроможних вітчизняних постачальників, що допоможе зменшити залежність від імпорту і сприятиме розвитку внутрішнього підприємництва;
- вдосконалення методів регулювання міжнародної економічної діяльності з метою покращення конкурентних позицій на зовнішньому ринку та захисту національних інтересів.

В зв'язку з цим, необхідно вдосконалити існуючі інструменти митно-тарифного регулювання України, зокрема:

- направити структуру експорту на більш високотехнологічну продукцію;
- розбудувати довірчі стосунки з іноземними економічними суб'єктами, сформувати привабливий образ України для інвестицій та співробітництва та створити необхідні умови для цього.

Митно-тарифне регулювання в Україні має ґрунтуватись на наступних принципах:

- забезпечення єдності зовнішньої та загальної економічної політики;
- встановлення єдності системи державного регулювання та контролю за його здійсненням;
- перехід з адміністративних методів регулювання на економічні методи. Чітке розмежування прав та відповідальності держави та її суб'єктів;
- забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, для реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ на сучасному етапі важливими шляхами є вдосконалення методів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі вирішено всі поставлені завдання, які спрямовані на трансформацію митно-тарифного регулювання України в умовах Євроінтеграції.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

У ході дослідження були уточнені сутність та організаційні засади побудови митно-тарифної системи України.

Було досліджено та проведено аналіз регулювання митно-тарифної системи України з урахуванням її особливостей та впливу Євроінтеграції. У ході проведених досліджень були вивчені теоретичні засади регулювання митно-тарифної системи, організаційні засади побудови цієї системи та особливості її регулювання в Україні.

Аналіз стану регулювання митно-тарифної системи України дозволив оцінити її функціонування та виявити фактори, що впливають на ефективність регулювання. Також був проведений аналіз зарубіжного досвіду митно-тарифного регулювання та визначені можливості його адаптації в українському контексті.

Війна внесла свої корективи в митно-тарифну систему України. На сьогоднішній день одним із важливих факторів що впливає на розвиток регулювання митно-тарифної системи України є вимушена зміна логістичних перевезень, обумовлена окупацією частини територій виступає великою проблемою на шляху співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі. РФ утворила певні перешкоди на шляху логістичних шляхів України.

У висновку аналіз факторів показав, що на сьогодні загострилось ряд факторів різних напрямів впливу, що спричинило перегляд ключової парадигми міжнародної торгівлі в умовах сьогодення.

Було запропоновано шляхи підвищення ефективності регулювання митно-тарифної системи України на основі зарубіжного досвіду.

Важливими шляхами підвищення ефективності регулювання митно-

тарифної системи України у відповідності із зарубіжним досвідом є :

- розвиток іміджу підприємства з "справедливими" цінами шляхом відповідності ціни і якості товарів;
- розширення асортименту продукції, що випускається;
- виконання основних вимог збутової логістики;
- посилення кадрового потенціалу та управлінської структури;
- вдосконалення проектування та використання сучасної техніки і технологій, впровадження входного контролю якості сировини, матеріалів і комплектуючих, поліпшення стандартизації;
- ретельний аналіз потреб ринку для глибшого виявлення нових можливостей;
- забезпечення наявності внутрішніх постачальників, що мають конкурентоспроможність, з метою сприяння розвитку внутрішнього підприємництва;
- вдосконалення регуляторних методів для міжнародної економічної діяльності з метою покращення конкурентних позицій на зовнішньому ринку та захисту національних інтересів.

У зв'язку з цим, необхідно вдосконалити існуючі інструменти регулювання митно-тарифної системи України шляхом:

- перепрофілювання структури експорту в напрямку більш високотехнологічної продукції, зокрема шляхом сприяння розвитку інноваційних секторів та технологічно орієнтованих галузей економіки.
- встановлення довірчих відносин з іноземними економічними суб'єктами та формування позитивного іміджу України як привабливої країни для інвестицій та співробітництва. Для цього потрібно створити сприятливі умови, включаючи політичну та економічну стабільність, прозорість правової системи та бізнес-середовища, а також активно просувати Україну як надійного партнера на міжнародному ринку.

У результаті, вдосконалення інструментів митно-тарифного регулювання сприятиме переорієнтації експорту на більш високотехнологічну продукцію та покращенню зовнішньоекономічного співробітництва України, що сприяє її економічному розвитку та залученню іноземних інвестицій.

Митно-тарифне регулювання в Україні має ґрунтуватись на наступних принципах:

- забезпечення єдності зовнішньої та загальної економічної політики;
- встановлення єдності системи державного регулювання та контролю за його здійсненням;
- перехід з адміністративних методів регулювання на економічні методи. Чітке розмежування прав та відповідальності держави та її суб'єктів;
- забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, важливими шляхами реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ на сучасному етапі є удосконалення методів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Запропоновані заходи щодо трансформації регулювання митно-тарифної системи України мають на меті покращення ефективності системи, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічних відносин та зміцнення позицій України на світових ринках.

Продовження реформування митно-тарифної системи України вимагатиме залучення різних зацікавлених сторін, співпрацю з міжнародними партнерами та впровадження інноваційних підходів у сфері митного регулювання.

Остаточний успіх реформи буде залежати від забезпечення ефективного управління, системного підходу та неперервного моніторингу регулювання митно-тарифної системи, що дозволить досягти поставлених цілей та

підвищити конкурентоспроможність української економіки у глобальному контексті.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що реформування митно-тарифної системи України є необхідним та актуальним завданням. Це вимагатиме системного підходу, ефективного управління та співпраці з міжнародними партнерами. Важливо забезпечити постійний моніторинг та аналіз ефективності регулювання, а також невпинно вдосконалювати систему відповідно до змін у світовій торгівлі та євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про митну справу в Україні: Закон України № 92-IV від 11.07.2002 (Закон втратив чинність з 01.01.2004 року на основі Кодексу)
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI.
3. Закон України від 14.01.2020 № 440-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 895 «Деякі питання територіальних органів Державної митної служби».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 924 «Про внесення змін до Положення про Державну митну службу України».
6. Аналітичні дані Видавничого журналу THE Economist. URL: <https://www.economist.com>.
7. Аналітичні дані Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org>.
8. Аналітичні дані Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org>.
9. Буланій О.О. Вплив розміру митного тарифу на надходження до державного бюджету України // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 7 (49). – С. 3 – 8
10. Веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (www.me.gov.ua)
11. Вплив пандемії COVID-19 на міжнародну торгівлю країн: досвід США / Ю. Є. Туменко, В. Ю. Стрілець // Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLV Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2021 рік (м. Полтава, 13–14 квітня 2022 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2022. – Ч. 1. – С. 265–267.
12. Дізнайтеся більше про зміни в торговельній політиці іноземних

країн у зв'язку із COVID-19. Міністерство закордонних справ України \ URL: <https://mfa.gov.ua/news/diznajtesya-bilshepro-zmini-v-torgovelnij-politici-inozemnih-krayin-u-zvyazku-iz-covid-19>

13. Дугінець Г. Трансформація зовнішньоторговельних потоків України у контексті реалізації асоціації з ЄС /Г. Дугінець// Журнал європейської економіки. – 2017. – Т. 16. – № 3. – С. 317 – 329.

14. Дьяченко О., Гончаренко О. Зовнішня торгівля України у період пандемії COVID-19 \ Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 6 \ [http://zt.knute.edu.ua/files/2020/06\(113\)/9.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2020/06(113)/9.pdf)

15. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

16. Іванов Л. Технічні бар'єри у міжнародній торгівлі / Л. Іванов,Д. Янушкевич // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 2. – С. 15 – 30.

17. Інформація щодо впливу заходів з підтримки національних економік в умовах пандемії COVID-19 на умови експорту української продукції. Львівська Торгово-промислова палата. URL: <https://lcci.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/Informatsiia-shchodo-vplyvu-zakhodiv-z-pidtrymky-natsionalnykhekonomik-v-umovakh-pandemii-COVID-19-na-umovy-eksportu-ukrainskoiproduktsii.pdf>

18. Історія митної діяльності : Україна в європейському контексті : наукове видання / Д.В. Архирейський та ін. ; за ред. К.М. Колесникова. Одеса : Пласко, 2010. 541 с.

19. Кривоус В. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: перспективні можливості для співробітництва та ризики ЗВТ / В. Кривоус // Журнал європейської економіки. – 2015. – Т. 14. – № 3. – С. 262 – 272.

20. Мельник Ю.В., Самосудов А.С. Розвиток експортного потенціалу підприємств молочної галузі в умовах європейської інтеграції України \ «Молодий вчений», № 3 (79), березень, 2020 р.

21. Микитенко Т. В. Організація постмитного контролю та аудиту :

навчальний посібник / Т. В. Микитенко. – Ірпінь : УДФСУ, 2020. – 342 с.

22. Митна справа в Україні: Митний кодекс України. Нормативно–правові акти. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 448 с.

23. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Розділ «Глобальні та національні проблеми економіки». 2018. Вип. 23. С. 506–511.

24. Науменко Н. Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності // Економіка України. – 2015. – №2. – С.80 – 82.

25. Обсяги тарифних квот у 2016-2021 роках в рамках ПВЗВТ \\
<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f5cea3c3-d7e0-4e49-994d-f87089e3d3fc&title=TarifniKvotiVRamkakhPvzvt&isSpecial=true>

26. Обух В. Не помремо, так збанкрутуємо?.. Економічні збитки через COVID-19 у кілька разів перевищать обсяги українського ВВП. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2881684-uroki-kitajskogo-koronavirusu-castina-1.html>

27. Огляд заходів, що вживаються країнами світу для боротьби з пандемією та подоланням її наслідків. Центр зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-04/svitova-ekonomika-ta-pandemiya.pdf>

28. Паляничко В. Фінансові інструменти для підтримки бізнесу під час карантину: що треба знати? URL: <https://blog.liga.net/user/vpalianychko/article/36799>

29. Песимістичний прогноз: збитки світової економіки від коронавірусу оцінили в \$6-9 трильйонів. Інформаційне агентство «Уніан». URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/pandemiya-koronavirusu-zbitkisvitovoji-ekonomiki-ocinili-v-6-9-trilyoniv-novini-ukrajina-10997906.html>

30. Рибакowa Т.О. Методи фінансового регулювання

зовнішньоекономічної діяльності: теоретичний аспект \\
http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_3/3.pdf

31. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови , перспективи, виклики . URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD185-186_2021_ukr.pdf

32. Сиротюк О. Д. Деякі проблеми застосування митного законодавства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності в Україні / О. Д. Сиротюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 7. – С. 23–25.

33. Скоробогатова Н. Є., Ремінський М. М. Формування зовнішньоторговельної стратегії вітчизняних експортно-орієнтованих підприємств під впливом пандемії COVID-19. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2021. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/231180>

34. Стадник М. Вплив COVID-19 на світову економіку. Вісник МСФЗ. 2020. № 3. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002118

35. Статистичний експорт та імпорт товарів. Державна митна служба України. URL: <http://www.customs.gov.ua/?p=343>

36. [Статистичний комітет ЄС \(EUROSTAT\)](http://europa.eu.int/en/comm/eurostat/serven/par6/6som.html). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/en/comm/eurostat/serven/par6/6som.html>.

37. Статистичні дані щодо обсягів світової торгівлі в розрізі країн та галузей. Світова організація торгівлі. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/merch_trade_stat_e.htm

38. Тивончук С. В., Тивончук О. Я., Павлоцька Т. П. Розвиток ринку в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. Економіка АПК. 2017. № 4. С. 25–31.

39. Тітар І.О. Імідж України в контексті асоціації з Європейським Союзом / І.О. Тітар // Економіка України. – 2016. – № 6. – С. 76 – 86.

40. Ченцов В. Міжнародні стандарти модернізації митних адміністрацій. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 4. С. 227.

41. Ченцов В. Особливості еволюції управлінської структури

Державної митної служби України. URL: [http://www.dridu.-dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Chentsov.pdf](http://www.dridu.-dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Chentsov.pdf)

42. Шепотило О. Вплив COVID-19 на світову економіку та зовнішню торгівлю України. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/uk/vpliv-covid19-na-svitovu-ekonomiku-ta-zovnishnyu-torgivlyu-ukrayini/>

43. Щорічник світової конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imd.org/wcc>.

44. Coronavirus Could Cost the Global Economy \$2.7 Trillion. Here's How / T. Orlik, J. Rush, M. Cousin, J. Hong URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-globaleconomic-risk/?srnd=premium-europe&sref=6G2RWwOr>

45. COVID-19 та світова економіка: врятувати неможливо ліквідувати? URL: <https://kreston-gcg.com/ua/covid-19-ta-svitova-ekonomika-vryatuvatinemozhливо-likviduvati/>

46. FAO. The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the war in Ukraine. 2022. URL: <https://www.fao.org/3/cb9013en/cb9013en.pdf>.

47. Lepikhov A. The world enters a new era of risk: an overview of SIPRI research. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/svit-vkhodyt-u-novu-eru-ryzykiv-ohlyad-doslidzhennya-sipri>.

48. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Ministry of Statistics: 93% of small and medium-sized businesses of Ukraine help the state win the war. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-93-malogo-ta-serednogo-biznesu-ukrayini-dopomagaye-derzhavi-peremogti-u-vijni>.

49. Monthly survey of enterprises. Ukrainian business during the war. 6.2022. Kyiv, 2022. P. 19.

50. National Institute for strategic studies. Foreign trade in goods of Ukraine in January-May 2022. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-ukrayiny-u-sichni-travni-2022>.

51. Worldbank About Logistics Performance Index, URL:
<https://lpi.worldbank.org>